

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการประมง)

ปริญญา

การจัดการประมง

การจัดการประมง

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว:
กรณีศึกษา อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

Changes in Fishery Activities Resulting from Tourism Development:

A Case Study in Kho Chang District, Trat Province

นามผู้วิจัย นางสาวณิชาพัชร ทรัพย์บริบูรณ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธี แก้วเนิน, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(อาจารย์อัสริยา วุฒิสินธุ์, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กัศสรา รัตนพิสิษฐ์, พบ.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงที่เกิดจาก
การพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

Changes in Fishery Activities Resulting from Tourism
Development: A Case Study in Kho Chang District, Trat Province

โดย

นางสาวณิชพัชร ทรัพย์บริบูรณ์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการประมง)
พ.ศ. 2551

ณิชาพัชร ทรัพย์บริบูรณ์ 2551: การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำงานที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการประมง) สาขาการจัดการประมง ภาควิชาการจัดการประมง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์เมธี แก้วเนิน, Ph.D. 108 หน้า

การศึกษากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำงานประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว กรณีศึกษา อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำงานประมงจำนวนเวลาทำงานประมง และรายได้ของชาวประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และความคิดเห็นของชาวประมงที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการสัมภาษณ์ชาวประมงจำนวน 60 ราย โดยใช้แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ในช่วง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2551 ในพื้นที่ 2 ตำบล คือตำบลเกาะช้าง และตำบลเกาะช้างใต้

ผลการศึกษาพบว่า ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำงานประมง และจำนวนวันทำงานประมง โดยชาวประมงมีการทำงานประมงสลับกับการให้บริการท่องเที่ยว มีการปรับเปลี่ยนเรือประมงเพื่อให้บริการด้านการท่องเที่ยว ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวซึ่งใช้เครื่องมือประมงอวนรุนเคย และลอบปูชาวประมงมีจำนวนวันทำงานประมงลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) และมีรายได้รวมที่เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของชาวประมงพบว่า ชาวประมงส่วนใหญ่เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อชาวประมงด้านต่างๆ เช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านการเงิน เป็นต้น

Nichaput Supboriboon 2008: Changes in Fishery Activities Resulting from Tourism Development: A Case Study in Kho Chang District, Trat Province. Master of Science (Fishery Management), Major Field: Fishery Management, Department of Fishery Management. Thesis Advisor: Assistant Professor Methee Kaewnern, Ph.D. 108 pages.

Study on changes in fishery activities resulting from tourism development: a case in Kho Chang district, Trat province aimed to investigate changes in fishery activities, fishing operation periods and times, and incomes of fishermen resulting from tourism development. In addition, fishermen's opinion on tourism development was also included. Data were collected during June 2007 to April 2008. Structured questionnaire was used for interviewing 60 fishermen who lived in Ko Chang and Ko Chang Tai sub-district.

The result indicated that fishermen who involved in tourism services changed their fishing activity and number of operation day. They arranged fishing and tourist services operation period alternately. They also modified their fishing boat to serve tourism activities. Number of fishing operation days of fishermen who used beach seine and crab trap was decreased significantly ($p < 0.05$). Meanwhile, their total income was increased significantly ($p < 0.05$). The result of study on fishermen's opinion indicated that tourism development affected fishermen concerning natural resources and environment, infrastructure, social and financial aspects.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

____ / ____ / ____

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เกิดขึ้นจากข้อคิดเห็น และคำแนะนำจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เมธี แก้วเนิน ประธานกรรมการที่ปรึกษา และ ดร. อิศรียา วุฒิสินธุ์ กรรมการร่วม ที่ท่านกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า ในการให้ความรู้ ให้ข้อแนะนำ จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สมบูรณ์

กราบขอบพระคุณท่าน คณาจารย์ทุกท่าน ที่ท่านกรุณาสอนวิชาความรู้ ระหว่างการเรียนรู้ของผู้วิจัย รวมถึงการสั่งสอนประสบการณ์การทำงาน แก่ผู้วิจัยตลอดมา

กราบขอบพระคุณ ดร. วรวิทย์ วัณชนา และคุณธนัช พูลทอง นักวิชาการประมง สำนักงานประมง จังหวัดตราด ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูล อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ขอบพระคุณชาวประมงในพื้นที่ศึกษา อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด ทุกท่านที่เสียสละเวลาอันมีค่าในการให้ข้อมูล และตอบแบบสัมภาษณ์

ขอบคุณเพื่อนๆ ทุกท่านที่สละแรงกาย และแรงใจอันมีค่า ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนาม จนได้ข้อมูลที่สำคัญ และทำให้การทำงานสำเร็จลงได้ด้วยดี

กราบขอบพระคุณ แม่ และป้า ที่ท่านเสียสละกำลังทรัพย์ให้แก่ผู้วิจัย และคอยให้กำลังใจเสมอมา

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คุณค่าจากวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางการศึกษาที่ดีแก่ผู้ที่สนใจทุกท่าน

ณิชาพัชร ทรัพย์บริบูรณ์

กันยายน 2551

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(3)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
การตรวจเอกสาร	4
อุปกรณ์และวิธีการ	37
ผลและวิจารณ์	41
สรุปและข้อเสนอแนะ	75
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	77
ภาคผนวก	80
ภาคผนวก ก ภาพประกอบการทำวิจัย	81
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์	89

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนชาวประมงที่ทำการประมงบริเวณเกาะช้าง	10
2 การประกอบอาชีพของชาวประมง	42
3 จำนวนเวลาทำการประมงโดยส่วนใหญ่ของชาวประมง ที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือประมง	47
4 จำนวนเวลาทำการประมงโดยส่วนใหญ่ของชาวประมง ที่ไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือประมง	47
5 ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำต่อปี ระหว่างช่วงก่อนและหลังจากที่มี การพัฒนาการท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือประมง	48
6 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนรุนเคย	51
7 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงไคหมึก	53
8 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบปู	55
9 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนลอยปลา	57
10 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนลอยปู	59
11 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนลอยกุ้ง	61
12 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบปลา	63
13 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบหมึก	65
14 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงเบ็ดลาก	67
15 รายได้ของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือประมง	71

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 แผนที่เกาะช้าง จังหวัดตราด	6
2 กรอบแนวคิดการวิจัย	36
ภาพผนวกที่	
ก1 เรือประมงอวนรุนเคยปรับเปลี่ยนเป็นเรือนำเที่ยวสลับกับการทำประมง	82
ก2 เรือประมงไคหมึก	82
ก3 เรือและเครื่องมือทำประมงลอบปู	83
ก4 เครื่องมือประมงอวนลอยปลา	83
ก5 เรือและเครื่องมือประมงอวนลอยปู	84
ก6 เรือและเครื่องมือประมงอวนลอยกุ้ง	84
ก7 เครื่องมือประมงลอบปลา	85
ก8 เรือและเครื่องมือประมงลอบหมึก	85
ก9 เรือประมงเบ็ดลาก	86
ก10 ผลผลิตสัตว์น้ำ(กุ้ง)	86
ก11 ผลผลิตสัตว์น้ำ (ปู)	87
ก12 เรือประมงที่ปรับเปลี่ยนเป็นเรือรับนักท่องเที่ยว	87
ก13 ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์	88
ก14 การสัมภาษณ์ชาวประมง	88

**การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว:
กรณีศึกษา อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด**

**Changes in Fishery Activities Resulting from Tourism Development:
A Case Study in Kho Chang District, Trat Province**

คำนำ

การท่องเที่ยวของไทยในปัจจุบันเป็นอุตสาหกรรมบริการ ที่มีบทบาทสำคัญต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพราะนอกจากจะสามารถทำรายได้ให้กับประเทศหลายพันล้านบาท อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังเป็นหนึ่งในห้าอุตสาหกรรมหลักที่มีการขยายตัวและเติบโตทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง ในแง่จำนวนนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว จำนวนโรงแรม สถานที่ท่องเที่ยว และสถานบริการด้านการท่องเที่ยว ในแง่จำนวนผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริการด้านการท่องเที่ยว นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตและมีการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ไปสู่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ในขณะที่เดียวกันการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดธุรกิจต่อเนื่องอีกหลายสาขา ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศโดยรวมดีขึ้น

โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี จึงกำหนดให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของการพัฒนาประเทศ โดยได้มีการบรรจุนโยบายและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทุกฉบับ ตั้งแต่ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) จนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มตั้งแต่การส่งเสริมการสร้างวงจรเส้นทางการท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั่วประเทศ (ฉบับที่ 6) การดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ฉบับที่ 7 และ 8) และการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวและคุณภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยว โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2548-2549) ได้กำหนดให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2549)

เกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจาก เกาะภูเก็ต ตั้งอยู่ในเขต อำเภอเกาะช้าง จังหวัด ตราด ซึ่งอยู่ทางภาคตะวันออกของไทย มีเนื้อที่ทั้งหมด 650 ตารางกิโลเมตร มีเกาะบริวารกว่า 51 เกาะ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นเขาสูง มี ผาหินสลับซับซ้อน สภาพป่าโดยทั่วไปอุดมสมบูรณ์ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบ ภูเขาเป็นต้นกำเนิดของลำ ธารทำให้มีน้ำตกหลายแห่งบนเกาะ ชายหาด และปะการังที่สวยงามอยู่ทางด้านตะวันตกของเกาะ รวมถึงหมู่บ้านชาวประมงหลายแห่งที่ยังคงวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าไป เรียนรู้การดำเนินชีวิตของพวกเขา เช่นพาไปตกปลา ตกหมึก เป็นต้น สำหรับภูมิอากาศนั้น เนื่องจากเกาะช้างมีทะเลล้อมรอบทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยเหมาะแก่การพักผ่อน คือ ไม่ร้อนจัด หรือ หนาวจัดจนเกินไป จากจุดเด่นดังกล่าวทำให้เกาะช้างเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับการส่งเสริมให้เป็น สถานที่ท่องเที่ยว โดยคณะรัฐมนตรีได้ดำเนินการประกาศให้เกาะช้างเป็นเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง เป็นพื้นที่พิเศษแห่งแรกของประเทศไทย ภายใต้ การดูแลขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. และเกาะช้างยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมและดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ ชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก โดยมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเพิ่มมากขึ้นทุกปี คือ พ.ศ. 2542 มีจำนวนนักท่องเที่ยวประมาณ 317,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 384,000, 455,000, 558,000 และ 590,000 คน ในปี พ.ศ. 2543 -2546 ตามลำดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546) จากแนวโน้ม จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนากะช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับสากล มี การพัฒนาเส้นทางคมนาคม การพัฒนาระบบสาธารณูปโภค การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเพิ่มขีด ความสามารถในการขยายตัวของห้องพักรับรองบนเกาะ มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแหล่งท่องเที่ยว การ บริการขนส่ง สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ การส่งเสริม การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูล การท่องเที่ยว การตลาด เพื่อให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว

ถึงแม้ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม คือ ทำให้เศรษฐกิจมีการขยายตัว การสร้างรายได้แก่ท้องถิ่น และช่วยลดปัญหาความยากจน แต่จากการ พัฒนาการท่องเที่ยวนี้อาจมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนบนเกาะช้าง ซึ่งส่วนใหญ่มีการ ประกอบอาชีพการทำประมง และการทำสวน โดยเฉพาะการประกอบอาชีพการทำประมงของ ชาวประมง อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามลักษณะเศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้น ศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงของชาวประมงที่มีผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว จากเหตุผลที่ว่าหากชาวประมงมีรายได้เสริมจากการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว อาจทำให้กิจกรรมการทำประมงของชาวประมงนั้นเปลี่ยนแปลงไป โดยผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เพื่อเป็นข้อมูลที่แสดงถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำประมง ผลผลิตสัตว์น้ำและรายได้ ตลอดจนการเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชาวประมง ตามผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด ที่ต้องการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยว และเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการหาแนวทางการพัฒนา ในการส่งเสริมให้ชาวประมงประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการกระจายรายได้ให้แก่ชาวประมง และการปรับปรุง แก้ไข ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อไป สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงของชาวประมง ที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงของชาวประมง ที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. เพื่อศึกษารายได้ของชาวประมง ที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
4. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของชาวประมงที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

การตรวจเอกสาร

ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำงานประมงและการลงแรงประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว : กรณีศึกษา เกาะช้าง จังหวัดตราด ได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปทางกายภาพ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการท่องเที่ยวของเกาะช้าง
2. ลักษณะของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว
3. ผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับการทำประมง และการท่องเที่ยว
5. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนจากการทำประมง
6. เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สภาพทั่วไปทางกายภาพ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการท่องเที่ยวของเกาะช้าง

สภาพทั่วไปทางกายภาพ (พินิตพรรณ, 2541)

ที่ตั้ง

กระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งอำเภอเกาะช้างขึ้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2537 โดยใช้อาคารของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเป็นที่ว่าการอำเภอเกาะช้างชั่วคราว อำเภอเกาะช้างมีลักษณะเป็นหมู่เกาะที่ห่างจากอำเภอแหลมงอบทางทะเล 9 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดตราดทางทะเล 25 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 340 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่รวม 51 เกาะ มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 650 ตารางกิโลเมตร เฉพาะเกาะช้างมีพื้นที่ 429 ตารางกิโลเมตร เป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของประเทศรองจากเกาะภูเก็ตซึ่งมีพื้นที่ 543 ตารางกิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือจด ทะเลอ่าวไทยและอำเภอแหลมงอบ

ทิศใต้จด ทะเลอ่าวไทยและกิ่งอำเภอเกาะกูด

ทิศตะวันออกจด ทะเลอ่าวไทยและอำเภอเมืองตราด

ทิศตะวันตกจด ทะเลอ่าวไทย

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ทั้งหมดเป็นเกาะมีที่ราบบริเวณชายฝั่งและอ่าวต่างๆ ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่ อำเภอทั้งหมด และร้อยละ 85 เป็นภูเขา ซึ่งมีความสูงระดับปานกลาง มียอดเขาสูงสุดระดับ 743 เมตร จากระดับน้ำทะเล ทั้งนี้ได้ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2525 มีเนื้อที่ 406,250 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 52.46 ของพื้นที่ทั้งหมด

ภาพที่ 1 แผนที่เกาะช้าง จังหวัดตราด

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545)

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป

ฤดูกาล เกษะซ้างมี 3 ฤดูประกอบด้วย

1. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมของทุกปีเป็นช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
2. ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนไปถึงเดือนกุมภาพันธ์ ในระยะนี้มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือพัดปกคลุมพื้นที่ ทำให้อุณหภูมิลดลง อากาศหนาวเย็น
3. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน ในระยะนี้ดวงอาทิตย์กำลังเคลื่อนผ่านเส้นศูนย์สูตรไปทางซีกโลกเหนือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือมีกำลังค่อนข้างจะแปรปรวน มีฝนตกน้อย ทำให้อากาศอบอ้าวโดยเฉพาะในเดือนเมษายน

อุณหภูมิ

อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส ซึ่งเดือนเมษายนเป็นเดือนที่มีอุณหภูมิสูงที่สุดคือ 32.9 องศาเซลเซียส และเดือนมกราคมมีอุณหภูมิต่ำที่สุดคือ 20.7 องศาเซลเซียส

ปริมาณน้ำฝน

ปริมาณฝนนั้นมีฝนตกเกือบตลอดทั้งปีโดยเฉพาะในช่วงที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมจะมีฝนตกชุกมากมีปริมาณน้ำฝนประมาณ 5,500-6,500 มิลลิเมตรต่อปี และในรอบปีมีฝนตกประมาณ 190.4 วัน ปริมาณฝนตกมากที่สุดช่วงเดือนสิงหาคม และน้อยที่สุดในเดือนธันวาคม

กระแสน้ำที่มีอิทธิพลต่อระดับน้ำทะเล

การดำเนินชีวิตของคนบนเกาะช้างต้องขึ้นอยู่กับกระแสน้ำและกระแสน้ำ กระแสน้ำที่สำคัญ ได้แก่

1. ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (ลมมรสุม) ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม จะมีลมพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง คลื่นลมจากทางทิศตะวันตกและทิศใต้ (ด้านนอก) ของเกาะมีคลื่นลมแรง มีความสูงของคลื่นถึง 6 เมตร ซึ่งเรือเล็กไม่สามารถออกจากฝั่งได้ถึง 6 เดือน บางครั้งคลื่นสูงมาก ๆ จนกระทั่งเรือใหญ่ก็ไม่สามารถออกจากฝั่งได้

2. ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (ลมว่าว) ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม ลมจะพัดจากฝั่งตะวันออกสู่ทะเล คลื่นลมมีลักษณะถี่บางครั้งสูงถึง 4 เมตร ยิ่งห่างฝั่งมากคลื่นจะใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ และจะมีเป็นช่วงๆละ 3-7 วัน จะค่อยๆ เบาลงจนคลื่นลมสงบ อีก 1-2 อาทิตย์ จะมีคลื่นลมมาอีกสลับกันไป ด้านนอกของเกาะเรือเล็กจะออกจากฝั่งไม่ได้ ส่วนด้านในของเกาะเรือไม่สามารถเทียบทำได้เพราะคลื่นพัดเข้าหาฝั่ง

3. ลมทางใต้ (ลมพญา) ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ลมจะพัดจากทะเลเข้าหาฝั่ง คลื่นลมมีลักษณะห่างคล้ายลูกกลิ้งไม่รุนแรง นักท่องเที่ยวและนักตกปลานิยมมาท่องเที่ยวและตกปลาในช่วง 3 เดือนนี้มากที่สุด

4. ลมเปลี่ยนฤดู (ลมจว) ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคมและเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม เป็นช่วงที่จะเข้าและออกจากฤดูฝน อากาศจะแปรปรวนทำให้เกิดลมหมุนและลมจวลอยขึ้นไปบนอากาศ ซึ่งลมเปลี่ยนฤดูมีอำนาจร้ายแรงถ้าพัดผ่านในทะเลตรงกับเรือลำใดจะทำให้เรือลำนั้นแตกและอับปางทุกลำ

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

ประวัติความเป็นมา

อำเภอเกาะช้างมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน นับตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากมีเรือสำเภาจากเมืองจีนเพื่อค้าขายกับเมืองญวน เมืองเขมร เมืองเกาะกงและเข้ามาถึงเมืองตราด โดยหากเรือสำเภาเข้ามาในช่วงฤดูมรสุมจะหยุดหลบคลื่นลมตามหมู่เกาะช้าง บริเวณบ้านด่าน บ้านคลองสน อ่าวสลักเพชร และอ่าวบางเบ้า จึงเชื่อกันว่าชาวจีนที่มากับเรือสำเภาเป็นชนกลุ่มแรกที่มาอาศัยและตั้งถิ่นฐานทำมาหากินที่เกาะช้าง นอกจากนี้ประวัติศาสตร์สำคัญของเมืองตราดในสมัยกรุงศรีอยุธยา คือ เป็นแหล่งรวบรวมกำลังเพื่อกอบกู้เอกราชหลังจากที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาให้กับพม่า ในช่วงพุทธศักราช 2310

การปกครอง ประชากรและการประกอบอาชีพ

ปัจจุบันการปกครองของเกาะช้างมีการปกครองท้องถิ่นเป็นตำบล 2 ตำบล มีองค์การบริหารส่วนตำบล 2 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้างใต้ ตำบลเกาะช้างประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านคลองนนทรี บ้านด่านใหม่ บ้านคลองสน และบ้านคลองพร้าว ส่วนตำบลเกาะช้างใต้ประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบางเบ้า บ้านสลักเพชร บ้านเจ๊กแบ้ บ้านสลักคอก และบ้านสลักเพชรเหนือ ปัจจุบันเกาะช้างมีประชาชนประมาณ 4,629 คน อาศัยอยู่ 9 หมู่บ้าน (วุฒิชชาติ และคณะ, 2548)

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการประมงและทำสวน ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของพวกเขา เนื่องจากพื้นที่ของเกาะช้างมีสภาพเป็นหมู่เกาะล้อมรอบด้วยทะเล ประชาชนส่วนมากจะทำการประมงขนาดเล็ก เป็นการทำประมงชายฝั่ง ประเภทอวนลาก อวนปู และอวนกุ้ง ผลผลิตจากการทำประมงที่ขึ้นชื่อและสร้างรายได้ให้กับคนในเกาะช้างจึงได้แก่ กะปิ แต่จากการที่เกาะช้างได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในปัจจุบันประชาชนบางส่วนได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น บริการที่พัก ร้านอาหารและเรือบริการแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น (พิมลพรรณ, 2541)

ตารางที่ 1 จำนวนชาวประมงที่ทำการประมงบริเวณเกาะช้าง ปี 2546

ตำบล	จำนวนชาวประมง	ลักษณะการทำประมง
ตำบลเกาะช้าง		
หมู่ที่ 1 บ้านคลองนนทรี	21	ตกปลา ตกหมึก อวนลอยปลา อวนลอยกุ้ง ลอบปู ลอบปลา เบ็ดราว
หมู่ที่ 2 บ้านด่านใหม่	27	ตกปลา ตกหมึก อวนลอยปลา อวนลอยกุ้ง อวน ลอยปู ลอบปู ลอบปลา ลอบหมึก เบ็ดราว
หมู่ที่ 3 บ้านคลองสน	21	ตกปลา ช้อนเคย ตกหมึก อวนลอยปลา อวนลอยกุ้ง ลอบปู ลอบปลา ลอบหมึก อวนครอบปลากระตัก ไคหมึก
หมู่ที่ 4 บ้านคลองพร้าว	1	ตกหมึก อวนลอยปลา อวนลอยกุ้ง
ตำบลเกาะช้างใต้		
หมู่ที่ 1 บ้านบางเบ้า	29	ตกปลา อวนรุนเคย ตกหมึก อวนลอยปลา อวน ลอยกุ้ง ลอบปู ลอบหมึก อวนครอบปลากระตัก ไคหมึก
หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร	31	ตกปลา อวนรุนเคย ตกหมึก อวนลอยปลา อวน ลอยกุ้ง อวนลอยปู ลอบปู ลอบปลา ลอบหมึก อวนครอบปลากระตัก ไคหมึก
หมู่ที่ 3 บ้านเจ๊กแบ้	42	ตกปลา อวนรุนเคย ตกหมึก อวนลอยปลา อวน ลอยกุ้ง ลอบปู ลอบปลา ลอบหมึก เบ็ดราว
หมู่ที่ 4 บ้านสลักคอก	32	ตกปลา ตกหมึก อวนลอยปลา อวนลอยกุ้ง อวน ลอยปู ลอบปู ลอบปลา ลอบหมึก เบ็ดราว
หมู่ที่ 5 บ้านสลักเพชรเหนือ	16	อวนรุนเคย ตกหมึก อวนลอยกุ้ง ลอบปู ลอบหมึก
รวม	220	

ที่มา: สำนักงานประมงจังหวัด ตราด (2546)

ลักษณะการท่องเที่ยวโดยทั่วไป

แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของเกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีสถานที่ที่น่าสนใจซึ่งมีลักษณะทั่วไปดังนี้

1. หาดธารมะยม เป็นชายหาดปานกลาง ตั้งอยู่ด้านตะวันออกของเกาะช้าง มีคลองธารมะยมไหลลงตอนกลางชายหาด ชายหาดตอนนี้มีลักษณะเป็นหาดหิน ส่วนหาดตอนล่างเป็นหาดเลนปนหิน หาดนี้เป็นที่ตั้งของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง หน่วยประมง มีท่าเรือขนาดใหญ่ บังกะโล
2. น้ำตกธารมะยม เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงที่สุดของเกาะช้าง มีน้ำไหลตลอดปี อยู่หลังท่าทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เข้าได้โดยการเดินเท้าผ่านสวนทุเรียนไปประมาณ 500 เมตร น้ำตกธารมะยมเป็นน้ำตกขนาดกลางสภาพป่าโดยรอบยังสมบูรณ์ดี
3. เกาะช้างน้อย-แหลมช้างน้อย เกาะช้างน้อยเป็นเกาะเล็กๆ ประกอบด้วยโขดหินและต้นไม้แซม ตั้งอยู่ทางเหนือสุดของเกาะช้าง ส่วนแหลมช้างน้อยเป็นแหลมด้านเหนือสุดของเกาะช้าง เป็นแหลมหินเกือบไม่มีต้นไม้อยู่เลย ท้องน้ำระหว่างแหลมช้างน้อยและเกาะช้างน้อยเป็นแนวปะการัง ซึ่งในช่วงเวลาน้ำลดสามารถเดินข้ามฟากได้
4. อ่าวคอเขาขาด-ท่าเปรมวดี พื้นที่ตอนบนสุดของเกาะช้างและแหลมช้างน้อยช่วงรอยต่อคอขาด เรียกว่าคอเขาขาด มีที่พักและชุมชนเล็กๆ พร้อมท่าเรือเปรมวดี
5. อ่าวสับปะรด เป็นที่ตั้งของชุมชนเล็กๆ ถัดจากอ่าวคอเขาขาด ส่วนใหญ่เป็นหาดหิน เป็นที่ตั้งท่าเรือประมง และเรือโดยสารในฤดูมรสุม
6. อ่าวคลองสน เป็นอ่าวอยู่ทางเหนือสุดของเกาะฝั่งตะวันตก เป็นที่ตั้งของชุมชนบ้านคลองสน มีบังกะโลแบบประหยัดอยู่บ้าง ใกล้เคียง อ่าวคลองสนมีแนวปะการังใต้น้ำ
7. หาดทรายขาว เป็นหาดทรายที่มีความยาวมากแห่งหนึ่ง ลักษณะชายหาดเป็นสีขาวสะอาด

8. อ่าวคลองพร้าว-อ่าวไชยเชษฐ์ เป็นหาดทรายที่มีความยาวมาก ซึ่งติดกับหาดไก่อ๊ะ ทรายที่หาดคลองพร้าวมีคุณภาพดี ตอนเหนือของอ่าวคลองพร้าวติดต่อกับอ่าวไชยเชษฐ์และแหลมไชยเชษฐ์ซึ่งเป็นแหลมหินมีต้นไม้ขึ้นแซมทำให้มีทัศนียภาพที่สวยงาม

9. หาดไก่อ๊ะ เป็นหาดทรายที่มีความยาวติดต่อกับกับหาดคลองพร้าว หาดไก่อ๊ะเป็นหาดที่ลาดพอสมควร สามารถเล่นน้ำได้โดยไม่มีอันตราย จึงมีการตั้งบังกะโลให้เข้ามามากมาย

10. หมู่บ้านบางเบ้า-หาดบางเบ้า เป็นหมู่บ้านชาวประมงที่น่าสนใจมากที่สุดบนเกาะเนื่องจากปลูกบ้านพักอาศัยโดยปักเสาลงทะเล แล้วทำสะพานเดินเชื่อมติดต่อกันโดยตลอด มีสะพานเทียบเรือ สภาพหมู่บ้านสะอาดกว่าหมู่บ้านประมงทั่วไปมาก เหมาะแก่การเดินทางเที่ยวชมชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพประมงคักหมึก

11. บริเวณยุทธนาวีเกาะช้าง ในช่วง พ.ศ. 2483-2484 ไทยกับฝรั่งเศสเกิดกรณีพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนทางด้านตะวันออก เนื่องจากฝรั่งเศสเข้ามายึดครองจันทบุรีตั้งแต่ พ.ศ. 2484 และฝรั่งเศสได้ลาดตระเวนโดยเครื่องบินบริเวณเกาะช้าง เกาะกูด เกาะเสม็ดและสัตหีบ ทหารไทยจึงส่งเครื่องบินสกัดละับไล่ ต่อมาวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2484 ได้เกิดการสู้รบกันในบริเวณเกาะช้าง ซึ่งไทยสามารถขับไล่เข้าศึกได้ ดังนั้นในวันที่ 17 มกราคม ของทุกปี จึงได้มีการอุทิศส่วนกุศลบริเวณที่มีการสู้รบ ซึ่งเรียกว่าเกาะช้างยุทธนาวี เป็นสถานที่ที่อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้างใกล้อ่าวสลักเพชร

12. บ้านสลักคอกและอ่าวสลักคอก เป็นชุมชนใหญ่แห่งหนึ่งตั้งอยู่โดยรอบอ่าวสลักคอก อ่าวสลักคอกเป็นเว้าเข้าไปในตัวเกาะ ด้านที่ติดทะเลเป็นช่องแคบๆ ภายในเป็นเว้ากว้างเป็นป่าชายเลนใช้เป็นที่หลบคลื่นลมของเรือประมงอย่างดี

13. หาดทรายขาว หาดทรายขาวอยู่ถัดจากอ่าวสลักคอก พื้นที่โดยรอบเป็นส่วนมะพร้าวและป่า มีบังกะโล

14. บ้านสลักเพชร-บ้านโรงถ่าน เป็นสองชุมชนที่ใหญ่ที่สุดบนเกาะช้าง ตั้งอยู่ติดกันทางตอนใต้ของเกาะรอบอ่าวสลักเพชร ซึ่งเป็นอ่าวที่ใหญ่ที่สุดของเกาะ ประชาชนที่อาศัยอยู่มีอาชีพประมง บริเวณชุมชนมีเรือประมงจอดหลบคลื่นลมอยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากมีท่าเทียบเรือ

อยู่หลายแห่ง นอกจากมีบ้านพักอาศัยแบบหมู่บ้านประมงแล้วยังมีบังกะโลและร้านอาหารตั้งอยู่
สลับกันไป ซึ่งที่หมู่บ้านสลักเพชรยังเป็นจุดที่สามารถลงเรือไปยังเกาะหวาย เกาะเหลาชา เกาะรัง
เป็นต้น ได้โดยสะดวก

15. น้ำตกคลองพญา เป็นน้ำตกขนาดใหญ่มีน้ำไหลตลอดปี ตกจากหน้าผาสูงลงมาเป็นเส้น
คู่อย่างน้ำเบื้องล่างประมาณ 3 ชั้น สภาพป่าโดยรอบสมบูรณ์ดี

16. น้ำตกคลองนนทรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ เป็นน้ำตกที่มีชั้นเล็กๆ
มีทางเดินเท้าจากบ้านด่านใหม่เข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร

17. น้ำตกคีรีเพชร เป็นน้ำตกชั้นเดียว อยู่ลึกจากชุมชนบ้านสลักเพชรผ่านสวนยางประมาณ
3 กิโลเมตร น้ำตกมีความสูงมากและพบกล้วยไม้ป่าหลากหลายชนิด

18. น้ำตกคลองหนึ่ง เป็นน้ำตกขนาดเล็กแห่งหนึ่งอยู่ลึกจากชุมชนบ้านสลักเพชรใกล้
น้ำตกคีรีเพชร

19. น้ำตกคลองเจ้า เป็นน้ำตกที่สวยงาม เนื่องจากเป็นน้ำที่ตกจากหน้าผาสูงถึง 10 เมตร มี
อ่างน้ำกว้าง เหมาะแก่การเล่นน้ำ

20. เกาะเหลาชา อยู่กลางอ่าวสลักเพชร เป็นเกาะที่มีหาดทรายขาวน้ำทะเลสวยใส มี
ปะการังสวยงามมากและมีบ้านพักสำหรับให้นักท่องเที่ยวพัก มีเกาะใกล้เคียง คือ เกาะหวาย เกาะ
ไม้ซี้ เกาะง่ามและเกาะคลุ้ม

21. เกาะมันนอกเกาะมันใน เป็นเกาะเล็กตั้งอยู่ตรงข้ามหาดไก่แบ้ เมื่อน้ำลดจะมีหาดรอบๆ
เกาะ ท้องน้ำบริเวณเกาะมันนอกเกาะมันในค่อนข้างตื้นและมีสาหร่ายสีทอง

22. เกาะหวาย นับเป็นเกาะที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดในเกาะช้าง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมที่
น่าสนใจ คือ การตกปลา

23. เกาะคลุ้ม เป็นเกาะประวัติศาสตร์สมัยยุทธนาวีที่เกาะช้าง เป็นที่ท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับกิจกรรมตกปลา และชมทัศนียภาพของลานหิน

24. เกาะง่าม เป็นเกาะที่อยู่ทางใต้ของเกาะช้างสามารถมองเห็นจากบริเวณหมู่บ้านสลักเพชรและหมู่บ้านเจ๊กแบ้ เป็นเกาะที่มีชายหาดที่ติดชายทะเลทั้งสอง ซึ่งสวยงามมากอีกแห่งหนึ่ง

25. เกาะพร้าว เป็นเกาะที่มีหาดทรายสะอาดและร่มรื่นเต็มไปด้วยต้นมะพร้าว บนเกาะมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ

ลักษณะของชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยว

เกาะช้างมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเกาะมีระยะทางห่างจากฝั่งจังหวัดตราดเพียง 5-8 กิโลเมตร ทำให้เกาะช้างมีการติดต่อกันระหว่างชาวชุมชนเกาะช้างกับชาวชุมชนฝั่งจังหวัดตราดและจังหวัดอื่น ๆ การถ่ายทอดและการสืบสานทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีระหว่างเกาะช้างกับฝั่งจังหวัดตราดสามารถดำเนินได้อย่างต่อเนื่องตลอดมา (สมชาย, 2546)

การเข้ามาของกระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์ ความโดดเด่น กระแสนิยม การโน้มน้าววิถีชุมชนดั้งเดิมให้แปรเปลี่ยนไป กระแสเศรษฐกิจและสังคมเชิงพาณิชย์เป็นการไหลมาของสังคมที่มองกิจกรรมที่ดำเนินไปในเชิงแสวงหาผลกำไร กระแสความคิดและการปฏิบัติเช่นนี้จะตรงกันข้ามกับวิถีชีวิตของคนดั้งเดิมของชาวชุมชนเกาะช้าง ที่มีกิจกรรมในเชิงเศรษฐกิจพอเพียง การลงทุนเพื่อแสวงหากำไรที่เข้าสู่เกาะช้างในรูปแบบการค้าของการบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เริ่มเข้าสู่เกาะช้างเมื่อ 20 ปีที่ผ่านมาเป็นการเริ่มต้นที่ละเล็กละน้อยในพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกตั้งแต่หาดทรายขาว หาดคลองพร้าวต่อไปถึงหาดไก่อแบ้ การขยายตัวของกิจกรรมที่มุ่งผลกำไรในพื้นที่ดังกล่าวมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา มีการขยายตัวไปสู่ชุมชนดั้งเดิมบางบ้ำ ชุมชนสลักเพชร และชุมชนคลองสน

ความโดดเด่นของกระแสสังคมเศรษฐกิจและเชิงพาณิชย์ ปรากฏในรูปของกิจกรรมทางธุรกิจที่มุ่งตอบสนองความต้องการให้แก่นักท่องเที่ยวเป็นสำคัญคือ กิจการโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล และที่พักแรมแบบต่าง ๆ ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก บาร์เบียร์ มินิมาร์ท และกิจการขนส่งผู้โดยสาร กระแสนิยมที่มีการเลียนแบบกันเกิดขึ้นกับกิจกรรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ยังมีนโยบายส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเกาะช้างมากขึ้นก็ยิ่งทำให้เกิดความต้องการการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้นตามไปด้วย การลงทุนใหม่ ๆ จึงหนีไม่พ้นการแสวงหาประโยชน์จากนักท่องเที่ยว มีโรงแรม รีสอร์ท บังกะโล ร้านอาหาร ฯลฯ มากขึ้น จนทำให้พื้นที่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นชุมชนใหม่ที่มีความโดดเด่นของการเป็นชุมชนเมืองแห่งการท่องเที่ยว

กระแสเศรษฐกิจที่มากับการพัฒนาและการขยายตัวของการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยกระตุ้นให้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของชุมชนไปได้ การประกอบอาชีพชาวประมงและการทำสวนดั้งเดิมที่ผลิตเพื่อความพอเพียงกับความต้องการของการดำรงชีวิตจะเปลี่ยนไปเป็นการผลิตเพื่อผลกำไรมากขึ้น การแสวงหารายได้ในรูปแบบอื่นๆ ที่สอดคล้องต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวกำลังจะเกิดมากขึ้น เช่น การปรับเปลี่ยนเรือประมงเป็นเรือท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรม การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การถ่ายเทแรงงานของคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาสูงขึ้นจากภาคการประมงและการเกษตรไปสู่ภาคการค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น การขายที่ดินของชาวประมงและชาวสวนบางส่วนให้แก่นักลงทุนที่ทำการทางด้านการท่องเที่ยว เป็นผลให้บางครอบครัวย้ายถิ่นฐานจากเกาะช้างไปสู่ตัวฝั่งจังหวัดตราดและจังหวัดอื่นๆ ในระหว่างปี พ.ศ.2545-2546 การเปลี่ยนแปลงมุ่งไปสู่ชุมชนดั้งเดิมต่างๆ เช่น ชุมชนบางเบ้า คลองสน สลักเพชร สลักคอก บ้านด่านเก่า และบ้านด่านใหม่

ชุมชนบางเบ้า เป็นเป้าหมายปลายทางของเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวบริเวณฝั่งทะเลด้านตะวันตก นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางจากหาดทรายขาวต่อเนื่องไปยังคลองพร้าว น้ำตกคลองพลู หาดไก่แก้ว ไปสิ้นสุดที่ชุมชนบางเบ้า การเปลี่ยนแปลงของชุมชนบางเบ้าปรากฏชัดเจนเมื่อถนนที่ตัดเชื่อมจากไก่แก้วไปถึงบางเบ้าเสร็จสมบูรณ์ชาวชุมชนบางส่วนปรับอาคารบ้านเรือนให้เป็นที่พักแรม โดยแบ่งซอยห้องเป็นห้องพักเล็กๆ ให้นักท่องเที่ยวใช้เป็นที่พักแรม มีร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ขายของฝากและสินค้าพื้นเมืองเช่น ปลาและปลาหมึกตากแห้ง มีการจัดบริการเรือท่องเที่ยวทะเล โดยปรับจากเรือประมงมาเป็นเรือเพื่อการท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังพบว่าชุมชนบางเบ้ามีการซื้อขายบ้านและกรรมสิทธิ์การสร้างบ้านเหนือน้ำที่ได้รับอนุญาตจากกรมเจ้าท่า ชุมชนลักษณะผสมผสานระหว่างเอกลักษณ์วิถีชีวิตประมงและชาวสวนกำลังสอดแทรกเข้ามาด้วยวิถีชีวิตการค้าขายและการบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

ชุมชนคลองสน เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่กระแสเชิงเศรษฐกิจและสังคมอันเป็นผลมาจากการท่องเที่ยว มีส่วนโน้มน้าวให้ชุมชนดั้งเดิมปรับเปลี่ยนไป เนื่องจากทำเลที่ตั้งของชุมชนคลองสนเป็นจุดผ่านด่านแรกของนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากท่าเรือเฟอร์รี่ทางด้านชายฝั่งตะวันออก วิถีชีวิตชาวประมงบางส่วนได้ปรับเปลี่ยนเรือประมงเป็นเรือท่องเที่ยว ปรับที่พักแรมสร้างห้องพักรอรับเป็นบังกะโล และเกสต์เฮ้าส์ ชุมชนแบบเมืองที่ก่อตั้งขึ้นบริเวณสี่แยกทางเข้าสู่ชุมชนคลองสน มีร้านค้าตั้งเกาะกลุ่มกัน มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องของการตั้งถิ่นฐานแบบชุมชนเมืองในบริเวณดังกล่าว

ชุมชนบ้านด่านเก่าและบ้านด่านใหม่ ชุมชนเดิมบริเวณนี้มีวิถีชีวิตที่ควบคู่กันของชาวประมงและการทำสวน บ้านด่านเก่ามีสภาพชายฝั่งทะเลที่มีน้ำลึกเหมาะกับการเป็นท่าเรือมาตั้งแต่อดีตที่เป็นท่าจอดเรือสำเภาจีน มาจนปัจจุบันเป็นท่าจอดเรือเฟอร์รี่ บ้านด่านเก่าปัจจุบันคือจุดรับการเดินทางขึ้นเกาะช้างของนักท่องเที่ยว แต่เป็นเพียงจุดผ่านที่มีระยะเวลาอยู่กับพื้นที่น้อย การปรับเปลี่ยนจะพบชุมชนการค้าเกิดขึ้นบริเวณท่าเรือเฟอร์รี่ ส่วนบ้านด่านใหม่ที่อยู่ทางใต้ ชาวชุมชนยังคงมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ยังคงยึดวิถีชีวิตชาวสวนคู่กับชาวประมง และมีชีวิตที่เพียงพออยู่กับเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนสลักเพชร เป็นชุมชนใหญ่และเก่าแก่ของเกาะช้าง วิถีชีวิตชาวประมงและชาวสวนยังโดดเด่น การเปลี่ยนแปลงอันเป็นกระแสจากการท่องเที่ยวมีปรากฏอยู่บ้าง เช่น การปรับเปลี่ยนเรือประมงเป็นเรือท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวแบบเรือนแรม การเตรียมที่พักแรกประเภทบังกะโล ร้านอาหารทะเล และการเพาะเลี้ยงชายฝั่งเพื่อรองรับภาคการท่องเที่ยว กระแสของการเปลี่ยนแปลงยังแสดงให้เห็นไม่มากนัก อาจเป็นสาเหตุมาจากความเป็นอยู่ของชาวชุมชนสลักเพชรส่วนใหญ่ยังอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรและผลผลิต การดำรงชีวิตยังไม่มีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ มาก ความพอเพียงอาจเป็นสาเหตุที่ไม่กระตุ้นให้ต้องปรับเปลี่ยน ไปกับกระแสการเข้ามาของเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวและประการสำคัญของการเปลี่ยนแปลงช้า อาจจะมาจากชุมชนสลักเพชรไม่ได้กำหนดไว้ในเป้าหมายของการท่องเที่ยว เพราะต้องเดินทางจากแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกด้วยระยะทางอีกประมาณ 20 กิโลเมตร ทำให้ชุมชนสลักเพชรในขณะนี้ยังเป็นเป้าหมายเดินทางที่เป็นทางเลือกสุดท้ายหากมีเวลาจึงจะไป ยกเว้นมีนักท่องเที่ยวบางส่วนที่มุ่งตรงไปที่สลักเพชรบ้าง อนาคตหากมีการตัดเส้นทางเชื่อมโยงจากชุมชนบางเบ้า ไปยังชุมชนสลักเพชรการเปลี่ยนแปลงของชุมชนสลักเพชรจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากกระแสเศรษฐกิจของการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงดูเหมือนว่าชุมชนสลักเพชรยังได้รับผลกระทบน้อย

ชุมชนเกาะหมาก ชาวชุมชนส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตสองแบบ คือ การประมงและการทำสวนยางพารา และมะพร้าว มีผลไม้อยู่บ้างแต่ไม่เด่น เช่น ทุเรียนและเงาะเป็นต้น เกาะหมากเปิดต้อนรับนักท่องเที่ยวมาหลายปีแล้ว เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะชาวเยอรมันและชาวยุโรป มีชาวเอเชีย คือ ญี่ปุ่นอยู่บ้างบางส่วน นักท่องเที่ยวชาวไทยเริ่มนิยมไปเกาะหมากมากขึ้น กระแสเศรษฐกิจการท่องเที่ยวมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนอยู่บ้าง ในส่วนที่มีพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลบริเวณที่มีชายหาดงดงามก็จะปรับแต่งสร้างอาคารรองรับนักท่องเที่ยวเป็นบังกะโลและรีสอร์ท แต่ก็ยังไม่กระทบต่อวิถีชาวประมงและชาวสวนอย่างชัดเจน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545) ได้ให้ความสำคัญกับการกำหนดบทบาทการพัฒนาประเทศอย่างเหมาะสม โดยเน้นการพัฒนาที่ต้องสอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางรากฐานการพัฒนาให้เป็นสังคมที่เข้มแข็ง มีระบบบริหารจัดการที่ดีในทุกระบบ ขณะเดียวกันพยายามดึงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่โดดเด่น คือ การประนีประนอม เปิดกว้าง เป็นแกนประสานความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างสันติภาพในชุมชน อีกทั้งมุ่งสร้างศักยภาพด้านการผลิตและบริการเพื่อเตรียมพัฒนาประเทศสู่ความเป็นฐานเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยเฉพาะด้านเกษตรกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรและอาหาร และเป็น “ฐานการท่องเที่ยว” ที่หลากหลาย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ดังกล่าว ได้ตระหนักถึงปัญหาการพัฒนาประเทศต่างๆ ที่ไร้ระเบียบและขาดทิศทางที่เหมาะสม ดังเช่น การลงทุนด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ทำให้การขยายตัวของชุมชนกระจุกกระจายไม่เป็นระเบียบ ประกอบกับการนำพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์เหมาะสมทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ผิดประเภท โดยมีได้คำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่ และการลงทุนของภาครัฐ การขยายฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วโดยขาดมาตรฐานการประกอบการที่เหมาะสมและไม่มีการบังคับใช้มาตรการควบคุมมลพิษอย่างจริงจังทำให้เกิดปัญหามลพิษที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรงมากยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นการขยายตัวของการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วโดยปราศจากการดูแล บำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติจึงได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชนศิลปวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยการวางแผนการจัดการผังเมือง สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกื้อหนุนต่อคุณภาพชีวิตและเป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ดังนี้

1. ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งศิลปกรรมและโบราณคดี เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
2. ใช้ผังเมืองเป็นกลไกประสานการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองให้เกิดความน่าอยู่และยั่งยืน
3. อนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย

ผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) ได้มีการกำหนดผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด ดังนี้

1. เกาะช้างกับการพัฒนา

เกาะช้างและหมู่เกาะบริวาร เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล ที่สำคัญของภาคตะวันออก นโยบายและแผนการพัฒนาภาคตะวันออกและจังหวัดตราดในระยะเวลาที่ผ่านมา มุ่งที่จะพัฒนาเกาะช้างให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวทางทะเลทางด้านนี้ โดยเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญของภาคใต้ฝั่งอ่าวไทย ได้แก่ สมุย และทางทะเลฝั่งอันดามัน ได้แก่ ภูเก็ต

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดตราด มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development) อันเป็นทิศทางการพัฒนาที่ประสานความเจริญทางด้านเศรษฐกิจกับการสงวนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ โดยกำหนดบทบาทให้เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและแหล่งที่พัก ร่วมกับเกาะกูดในการเดินทางไปสู่เกาะบริวาร ซึ่งกำหนดให้เป็นแหล่งธรรมชาติศึกษาเชื่อมโยงกับแหลมออบซึ่งเป็นศูนย์บริการท่องเที่ยวชายฝั่ง และเมืองตราด ซึ่งเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของจังหวัดตราด เพื่อรักษาแหล่งธรรมชาติที่มีเหลืออยู่น้อยในประเทศ และเพื่อชะลอการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ท่องเที่ยว การศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวและการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวของหมู่เกาะและชายฝั่งทะเลจังหวัดตราด ได้กำหนดให้เกาะช้างมีความสามารถในการรองรับปริมาณนักท่องเที่ยว 10,000 คนต่อวัน หรือสถานที่พัก 4,000 ห้อง ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ถึงปี พ.ศ. 2553 แหล่งท่องเที่ยวที่รองรับ ได้แก่ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว และหาดไก่อแบ้

2. ศักยภาพ ข้อจำกัด และปัญหาในการพัฒนา

2.1 ศักยภาพการพัฒนา

ด้วยลักษณะที่ตั้งของเกาะช้าง ประกอบกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ การพัฒนาในระยะเวลาที่ผ่านมา แนวโน้ม นโยบายและแผนการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกาะช้างมีศักยภาพที่เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนแบบพอเพียงและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ศักยภาพการพัฒนาของเกาะช้างมีดังนี้

1. ที่ตั้งที่เป็นเกาะซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัด ตราด พอสมควร มีระยะทางไม่ไกล และทะเลเป็นอาณาทางธรรมชาติทำให้สามารถควบคุมทิศทางการพัฒนาได้ง่าย
2. มีทรัพยากรธรรมชาติทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ทั้งบนบกและในทะเล ที่หลากหลาย ทำให้เกิดระบบนิเวศบกและทะเลที่เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนและการศึกษาค้นคว้าวิจัย
3. อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504
4. ชุมชนเดิมที่อาศัยอยู่บนเกาะช้างเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับธรรมชาติ เหมาะที่จะพัฒนาตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development)
5. มีทรัพยากรกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เอื้ออำนวยแก่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) และเป็นแหล่งนันทนาการ (recreation)
6. องค์ประกอบทางด้านทรัพยากรและการจัดการ เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่รักษาภาพธรรมชาติอันหลากหลายไว้ได้ดี และขณะเดียวกันก็มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับรองรับตลาดนักท่องเที่ยวต่างๆเมื่อเปรียบเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลอื่นๆ

7. อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพและพัทยา อันเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ
8. การพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่ง ทั้งที่ดำเนินการโดยภาครัฐและเอกชน ทำให้การเข้าถึงเกาะช้างสามารถทำได้สะดวกรวดเร็วและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น
9. ในระยะยาว ความร่วมมือระหว่างประเทศลุ่มน้ำโขง สามารถทำให้เกาะช้างและจังหวัดตราด อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลจากกรุงเทพมหานครไปยังนครโฮจิมินห์ ประเทศเวียดนาม

2.2 ข้อจำกัดการพัฒนา

แม้ว่าเกาะช้างจะมีศักยภาพในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวมาก แต่เกาะช้างก็ยังมีข้อจำกัดของการพัฒนาที่สำคัญดังนี้

1. ระบบนิเวศแบบเกาะนับเป็นระบบนิเวศที่อ่อนไหว และสิ่งแวดล้อมอาจถูกทำลายจนเสียคุณภาพได้ง่ายหากการพัฒนาดำเนินไปโดยขาดความตระหนัก รู้ถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของเกาะช้าง
2. พื้นที่ซึ่งเหมาะสมต่อการพัฒนา มีอยู่จำกัดและกระจายกระจาย ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และที่สูงชันซึ่งเหมาะสำหรับสงวนไว้เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งต้นน้ำลำธาร เพื่อรักษาคุณภาพของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม
3. แม้ว่าเกาะช้างจะมีพื้นที่รับน้ำหลายแห่งและปริมาณน้ำฝนไม่น้อยในแต่ละปี แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร การอุปโภค และบริโภคของครัวเรือน และการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น
4. การตั้งถิ่นฐานของประชาชนเป็นแบบเบาบางและกระจายกระจาย ทำให้การให้บริการโครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐกระทำได้อย่างและไม่ทั่วถึง

5. ภูมิอากาศที่มีฤดูฝนค่อนข้างยาว ปริมาณฝนตกมากนับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและนันทนาการ ทำให้ฤดูการท่องเที่ยวสั้น ผู้ประกอบการบางส่วนในพื้นที่ซึ่งเข้าถึงลำบากต้องหยุดการดำเนินการในฤดูฝน

6. จำนวนประชากรบนเกาะช้างมีน้อยและส่วนใหญ่ทำเกษตรกรรมกับครอบครัว ทำให้ผู้ประกอบการ ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกต้องจัดหาพนักงานจากพื้นที่อื่นแทน

7. ท้องถิ่นมีข้อจำกัดในด้านทรัพยากรบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านเทคนิคในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและเตรียมการพัฒนาสำหรับอนาคต

2.3 ปัญหาการพัฒนา

จากการพัฒนาเกาะช้างในระยะเวลาที่ผ่านมาประสบกับปัญหาดังต่อไปนี้

1. การประกอบอาชีพของชุมชนเดิม ถูกจำกัดในการขยายพื้นที่ทำกินและทรัพยากรประมงเสื่อมโทรมลงเนื่องจากการจับปลาค้างถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นต่อระบบนิเวศ

2. ประชาชนขาดโอกาสทางการศึกษา ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในภาคบังคับ และประชากรบนเกาะช้างมีจำนวนน้อยรัฐจึงจัดให้มีการศึกษาได้เฉพาะภาคบังคับ การเดินทางไปศึกษาต่อยังตั้งจังหวัดตราดกระทำได้ลำบากและต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก จึงมีเฉพาะครอบครัวที่มีฐานะดีที่สามารถส่งบุตรหลานไปได้รับการศึกษาในชั้นสูง การที่ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ทำให้ขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ

3. การคมนาคมขนส่งกระทำได้ลำบาก เนื่องจากสภาพถนนไม่ดีในบางชุมชน เช่น ชุมชนบางเบ้าไม่มีถนนเข้าถึง ต้องเดินทางด้วยเรือในฤดูมรสุมที่มีคลื่นลมแรงไม่สามารถติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ ได้ การขนส่งผลผลิตสู่ตลาดทำได้ยาก และไม่ได้รับราคาสูง

4. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การทำการประมงด้วยอุปกรณ์ที่ผิดกฎหมาย หรือลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตหวงห้าม การระเบิดปลา การจอดเรือและการท่องเที่ยวในแหล่งปะการังทำให้ปะการังเสียหาย
5. การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร น้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะในฤดูแล้ง เนื่องจากขาดการพัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำ
6. การสื่อสารและโทรคมนาคมกระทำได้อย่างลำบาก มีเพียงโทรศัพท์ทางไกลชนบทสาธารณะและโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งไม่สามารถให้บริการทั้งเกาะได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง ในบางพื้นที่อับสัญญาณ
7. การขยายตัวอย่างรวดเร็วของตลาดการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาที่พัก และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยขาดการควบคุมที่ดีพอ ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีการบุกรุกชายหาด และทางน้ำสาธารณะ การออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่ไม่ส่งเสริมบรรยากาศการท่องเที่ยวและนันทนาการ ทำให้เกิดปัญหาด้านทัศนียภาพ
8. ขาดการจัดการด้านขยะมูลฝอย และน้ำเสียที่ดีพอ ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้าง เป็นแหล่งแพร่กระจายของเชื้อโรคและพาหะของโรค เกิดผลกระทบด้านกลิ่นและทัศนียภาพ น้ำเสียที่เกิดขึ้นขาดการบำบัดอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการปนเปื้อนมีผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำและน้ำทะเล
9. การเปิดให้บริการของเรือข้ามฟากดึงดูด ให้มีรถยนต์เข้ามายังเกาะช้างเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในวันหยุดสุดสัปดาห์ มีแนวโน้มว่าจะทำให้เกิดการจราจรติดขัด ปัญหาที่จอดรถและการเพิ่มขึ้นของอุบัติเหตุทางถนน
10. กรรมสิทธิ์ที่ดิน ราษฎรส่วนใหญ่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกิน ทำให้ยากแก่การจัดการข้อขัดแย้งระหว่างเอกชนต่อเอกชน และระหว่างเอกชนต่อรัฐ เอื้ออำนวยให้เกิดการบุกรุกทำลายป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำกิน การบุกรุกที่ดินและทางน้ำของสาธารณะ

11. ท้องถิ่นมีรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการแก้ไขปัญหา และการนำมาพัฒนาในพื้นที่ความรับผิดชอบของตนเอง

3. โอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง

3.1 โอกาสการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยว

พื้นที่เกาะช้าง นับว่ามีโอกาสและศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยว ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต โอกาสการพัฒนานี้สอดคล้องกับกรอบการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศที่กำหนดให้พื้นที่จันทบุรีและตราด ให้เป็นเขตพัฒนากิจกรรมหลักด้านการเกษตร อาหารและการท่องเที่ยว และเป็นศูนย์กลางการศึกษาด้านพืชมรดก และตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้เสนอให้พื้นที่กลุ่มทะเลตราด ซึ่งประกอบด้วย หมู่เกาะช้าง-เกาะกูด ชายฝั่งทะเลจังหวัดตราดรวมถึงชายฝั่งทะเลจันทบุรี มีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวรองรับตลาดนานาชาติทางฝั่งตะวันออกได้มาก โดยกำหนดให้เกาะช้าง เป็นศูนย์รองรับการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลเป็นหลัก และเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นส่วนใหญ่ จำกัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้านการบันเทิงเรีงมย์และการผจญภัยที่อันตราย

ดังนั้นศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง นอกเหนือจากการเป็นอุทยานแห่งชาติทางทะเล ที่ได้รับความนิยมมากแห่งหนึ่งของประเทศ โดยการเน้นด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเลแล้ว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม นับว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาที่มีศักยภาพ เนื่องด้วยเกาะช้าง มีชุมชนดั้งเดิมที่มีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับภาคการเกษตร ทั้งด้านสวนผลไม้ อันได้แก่ มะพร้าว ทุเรียน ส้มโอและสวนยางพารา นอกจากนั้น ยังมีชุมชนประมงซึ่งเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สามารถสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยควรเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

นอกจากนี้แล้ว ระบบนิเวศของเกาะช้าง ที่ประกอบด้วยระบบนิเวศบนบก และในทะเล เป็นสิ่งที่สามารถอนุรักษ์ และพัฒนาให้เกิดการเชื่อมโยง เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวในด้านการพักผ่อน ควบคู่กับการศึกษา และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม อาทิ เช่น การพัฒนาพื้นที่ ที่ให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงและรักษาระบบนิเวศของพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่พัฒนาหลังหาด พื้นที่ป่าชายเลน และพื้นที่ชายหาด

การพัฒนากิจกรรมกีฬา จักรยาน และการเดินศึกษาธรรมชาติ การกีฬาชายหาดและกีฬาทางน้ำ ถือเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีศักยภาพและ โอกาสพัฒนาที่สัมพันธ์การพัฒนาและใช้ประโยชน์พื้นที่ในปัจจุบันและอนาคต

3.2 โครงข่ายการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเกาะช้าง

การเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ท่องเที่ยว นับเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดให้เกิดการเดินทางมาท่องเที่ยว นอกเหนือจากความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวนั้น นักท่องเที่ยวเกาะช้างในปัจจุบันส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอันเป็นกลุ่มตลาดหลัก โครงข่ายการท่องเที่ยวมายังเกาะช้างนี้ นอกเหนือจากนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแหล่งที่มาหลักแล้ว การพัฒนาและเชื่อมโยงระบบคมนาคม ยังสามารถขยายส่วนแบ่งตลาดนักท่องเที่ยวของกลุ่มพัทยาและระนอง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวถึงปีละประมาณ 3 ล้านคน และ 2 ล้านคนตามลำดับ ทำให้มีโอกาสและเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวยัง กลุ่มจันทบุรี ตราด และหมู่เกาะช้างมากขึ้น

ในอนาคต การพัฒนาการท่องเที่ยวทางเรือและการขยายเส้นทางบินในประเทศมายัง จังหวัดตราด จะเปิดโอกาสการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางทะเลระหว่างเกาะช้างกับแหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ อันได้แก่ เกาะสมุย เกาะพะงัน เกาะเต่า เกาะนางยวน นอกจากนี้ ภูเก็ต กระบี่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี และเกาะสมุย ยังมีโครงข่ายการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทางอากาศ ที่เชื่อมต่อการเดินทางทางบกและทางเรือทำให้เป็นการขยายโอกาสการท่องเที่ยวทางทะเลจากกลุ่มอันดามัน และอ่าวไทยตอนล่าง ซึ่งมีปริมาณนักท่องเที่ยวสูงถึง 700,000 คนต่อปี มายังกลุ่มทะเลตราดในอนาคต ทั้งนี้ โอกาสการพัฒนาการท่องเที่ยว และตลาดการท่องเที่ยวของเกาะช้างที่มีโอกาสขยายตัวจากการเชื่อมโยงโครงข่ายการท่องเที่ยว จะส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงและสภาพแวดล้อมของเกาะช้าง ในการวางแผนและแนวทางพัฒนาเกาะช้างในอนาคตจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รวมถึงขีดความสามารถในการบริหารจัดการของท้องถิ่น และชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มีผลในทางปฏิบัติที่เหมาะสม และเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน

4. กรอบนโยบายการพัฒนา

จากการทบทวนและแนวทางการพัฒนาเกาะช้างในระยะเวลาที่ผ่านมาประกอบกับศักยภาพ ข้อจำกัด และปัญหาในการพัฒนาเกาะช้าง การจัดทำผังแม่บทพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเกาะช้าง ได้จัดทำกรอบการพัฒนาเกาะช้างดังนี้

4.1 กรอบการพัฒนา

เกาะช้างควรได้รับการพัฒนาให้ดำรงบทบาทเป็นแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศ ทั้งนิเวศบกและนิเวศทะเล เป็นศูนย์กลางแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของจังหวัดตราด โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืน พร้อมทั้งอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นให้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวแห่งชาติซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการคมนาคม การขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยว ประกอบด้วยการพัฒนาบุคลากรผู้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ พนักงานโรงแรม พนักงานด้านบริการต่าง ๆ มัคคุเทศก์ภาษาต่าง ๆ การพัฒนาด้านที่พัก

4.2 นโยบายการพัฒนา

ในวางแผนการพัฒนาพื้นที่เกาะช้าง มีนโยบายในการพัฒนาดังต่อไปนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ระบบนิเวศทั้งนิเวศบกและนิเวศทะเล เพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติ และใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน
2. การพัฒนาเกาะช้างให้เกิดการประสานประสานเชื่อมโยง ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจในกิจกรรมสาขาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมอำนวยและยังประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น โดยที่ยังคงความสมดุลทางธรรมชาติไว้ได้
3. จัดการพัฒนาที่มีคุณภาพในระดับที่ได้มาตรฐานสากล โดยที่ยังคงรักษาคุณค่าทางธรรมชาติ และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้
4. การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว
5. การกำหนดระดับการพัฒนาการท่องเที่ยว ให้ขยายตัวให้อยู่ภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับที่สามารถรองรับได้
6. การสร้างจิตสำนึกท้องถิ่นให้ร่วมกันป้องกัน หยุดยั้งการทำลายสภาพธรรมชาติ ธรรมชาติให้มีความรู้กับประชาชนและสนับสนุนการดำเนินการ เพื่อฟื้นฟูอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ
7. การจัดให้มีการควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างเคร่งครัด สร้างกระบวนการเฝ้าระวัง ติดตามและประเมินผลเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

และจากศักยภาพ ข้อจำกัด และปัญหาซึ่งนำมาสู่การกำหนดกรอบนโยบายการพัฒนาข้างต้น สามารถแบ่งด้านการพัฒนาเกาะช้างเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนิเวศบก นิเวศทะเล ชุมชน ที่มีการดูแลอย่าง ต่อเนื่องและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สามารถดึงดูดตลาดการท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี
2. ด้านการรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยให้ชาวชุมชนมีส่วนร่วมในการใช้เอกลักษณ์ ชุมชนเป็นจุดเด่นในการขยายการท่องเที่ยว ตลอดจนมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการรักษา เอกลักษณ์ของชุมชน จัดตั้งศูนย์แสดงเอกลักษณ์ของชุมชนเพื่อรวบรวมข้อมูลด้านวิถีชีวิต สิ่งประดิษฐ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลงานทางศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อการเผยแพร่ และการจัดแสดงให้กับนักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและศึกษาหาความรู้
3. ด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจชุมชนเป็นเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างคงตัว ขณะที่การท่องเที่ยว ได้รับความสำคัญมากขึ้น เกาะช้างสามารถมีบทบาทเป็นฐานการท่องเที่ยวทางทะเลในหมู่เกาะช้าง และเชื่อมโยงไปยังหมู่เกาะช้างเคียง ซึ่งต้องมีการพัฒนาที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการเพิ่ม มากขึ้น ชุมชนท้องถิ่นสามารถมีบทบาทเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว ทั้งในฐานะเป็นแหล่งผลิตอาหาร แหล่งท่องเที่ยวแบบเกษตรกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งที่พักอำนวยความสะดวกและ บริการนักท่องเที่ยวแบบ Home Stay
4. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน โครงข่ายถนนเชื่อมโยงระหว่างชุมชนบนเกาะ มีการพัฒนาให้ ประชาชนได้รับความสะดวกในการขนส่งผลผลิตสู่ตลาด ขณะเดียวกันก็นำนักท่องเที่ยวกระจายเข้า สู่ชุมชน เส้นทางเข้าสู่สถานที่ท่องเที่ยวสำคัญจะได้รับการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ได้แก่ แหล่งน้ำ การสื่อสาร การโทรคมนาคมระหว่างประเทศ จะได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเพียงพอ ขยะและน้ำเสียที่เป็นปัญหา มีระบบการจัดการที่เหมาะสมและไม่เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ระบบระบายน้ำและการป้องกันน้ำท่วมมีการพัฒนา ซึ่งส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยส่วนรวมให้ถูกสุขลักษณะและมีมาตรฐานสูง

5. ด้านการบริการชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ดังนั้น จึงส่งเสริมทรัพยากรบุคคล ให้ได้รับการขยายโอกาสทางการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างประเทศ มีโอกาสในการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นในธุรกิจท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ท้องถิ่น การพัฒนาผลผลิตท้องถิ่น และของที่ระลึก เพื่อสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชน การยกระดับคุณภาพในการให้บริการทางการแพทย์ การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทั้งของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

6. ด้านการบริการการท่องเที่ยว มีการจัดการพัฒนา และควบคุมพื้นที่บริการทางการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมบรรยากาศการนันทนาการแบบสงบ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ได้มาตรฐานระดับนานาชาติและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการประมง และการท่องเที่ยว

FAO (1997) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการประมง หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งที่มีมุ่งในการผลิตผลผลิตสัตว์น้ำ โดยผลผลิตนั้น อาจจะได้มาจากการทำประมง และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการดำเนินการทำประมงเพื่อการจับสัตว์น้ำเป้าหมาย มีหน่วยวัดที่ใช้ในการทำประมงภายใต้หน่วยของเวลาต่างๆ ได้แก่ จำนวนชั่วโมงการทำประมง จำนวนวันการทำประมง จำนวนและขนาดของเรือ จำนวนเครื่องมือประมง ชนิดเครื่องมือประมง เป็นต้น

การท่องเที่ยว คือ กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด ด้วยการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งตามความสมัครใจ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจบริการต่างๆ และประชาชนในท้องถิ่น (วุฒิชาดิ และคณะ, 2548)

ทั้งนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) ได้อธิบายความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำของมนุษย์โดยการท่องเที่ยวมีปัจจัยที่สำคัญ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถแบ่งได้หลายแบบด้วยกัน การแบ่งตามลักษณะที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรูปแบบที่มีการนำใช้มากได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มที่ให้บริการนักท่องเที่ยวโดยตรง หมายถึง กลุ่มที่ให้บริการนักท่องเที่ยวโดยตรง ประกอบด้วย ธุรกิจคมนาคมขนส่ง ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจสินค้าที่ระลึก เป็นต้น แม้ว่าธุรกิจต่างๆ เหล่านี้ขายสินค้าและบริการให้ทั้งบุคคลทั่วไปและนักท่องเที่ยว แต่ยังคงเป็นการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวโดยตรงในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

2. กลุ่มที่ให้บริการสนับสนุนการท่องเที่ยว ประกอบด้วย บริการพิเศษต่างๆ เช่น ผู้จัดทำเอกสารการท่องเที่ยว หน่วยวิจัยด้านการท่องเที่ยว กลุ่มที่ผลิตสินค้าเกษตรกรรม เป็นต้น ธุรกิจกลุ่มนี้อาจมิได้ผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อขายแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง แต่ทำหน้าที่ในการส่งต่อสินค้าหรือบริการให้แก่กลุ่มแรก ซึ่งถือว่ากลุ่มนี้มีความสำคัญในการสนับสนุนเช่นกัน

3. กลุ่มพัฒนาการท่องเที่ยว ประกอบด้วย นักวางแผน หน่วยงานรัฐบาล เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล สถาบันการเงิน นักลงทุน สถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรมและอาชีพ องค์การเหล่านี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยิ่งย่น โดยเฉพาะหน่วยงานของรัฐซึ่งมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดนโยบายการบริหารประเทศ มีหน้าที่กำกับวางแผนโดยกำหนดแผนหลัก (รวมทั้งแผนรองระดับภาค ระดับจังหวัด และแผนปฏิบัติการระดับพื้นที่) การออกกฎหมายและกฎระเบียบ ติดตามงานด้านการท่องเที่ยว และผลักดันแผนการดำเนินการด้านงบประมาณ โดยประสานงานไปยังหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวทางด้านการวางแผน เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่เป็นการลงทุนด้านสาธารณูปโภค ได้แก่ การสร้างเส้นทางหลวง การตัดถนนเข้า-ออกหมู่บ้าน น้ำประปา เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในการบริหารและการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่นั้น มีปัจจัยหลักๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว ตลอดจนชุมชนที่เป็นแหล่งและจัดการสถานที่ท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ซึ่งตามนโยบายรัฐบาล อบต. จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยตรง เพราะในฐานะเจ้าของพื้นที่ อบต. มีหน้าที่คุ้มครองดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น เส้นทางศึกษาธรรมชาติ การศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน ซึ่งพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงเทคโนโลยีชาวบ้านซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาอื่นๆ ที่สมาชิกชุมชนร่วมกันพึงตนเองทางเศรษฐกิจจนกลายเป็นเอกลักษณ์ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว โดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกัน ด้วยการจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมเพื่อบ่มุ่เน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวภายในพื้นที่ การท่องเที่ยวแบบนี้จะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วยการสร้างงานและการกระจายรายได้ ขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนด้วย

1. โครงสร้างต้นทุนของการทำประมง

1.1 ต้นทุนคงที่ คือ ต้นทุนที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาเรือและเครื่องยนต์ เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะมีการลงแรงประมงหรือไม่ก็ตาม หรือมีลักษณะที่เรียกว่า “เงินทุนจม” (sunk) เป็นส่วนที่เสียไปมากกว่าผลตอบแทนที่จะได้ในระยะสั้น การหาค่าเสื่อมราคาคำนวณจากราคาซื้อหรือราคาทุนของทรัพย์สินในแต่ละชนิด โดยคำนึงถึงอายุการใช้งาน (Economic Life) ใช้การคำนวณแบบเส้นตรง (The straight-line depreciation method) คือ

$$D = \frac{P}{L}$$

กำหนดให้

D = ค่าเสื่อมราคา (บาท)

P = ราคาซื้อหรือราคาทุนของทรัพย์สิน (บาท)

L = อายุการใช้งาน (ปี)

1.2 ต้นทุนผันแปร คือ ต้นทุนที่เกิดขึ้นเมื่อมีการลงแรงทำการประมง (fishing effort) ประกอบด้วยค่าใช้จ่าย 2 ประเภท คือ

1.2.1 ต้นทุนหมุนเวียน (running costs) ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง และค่าน้ำมันหล่อลื่น ค่าเครื่องมือประมง และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ทำการประมงต่าง ๆ

1.2.2 ต้นทุนแรงงาน (labour costs) ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานและค่าอาหาร รวมถึงส่วนแบ่งของลูกเรือและโบนัส ซึ่งขึ้นอยู่กับปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้

2. โครงสร้างผลตอบแทนของการทำประมง

ผลตอบแทนหรือกำไรของการทำประมงของผู้ประกอบการนั้นอย่างน้อยที่สุดรายรับหรือรายได้ (Total revenue) ควรจะสูงเกินกว่าต้นทุนในการดำเนินการหรือต้นทุนผันแปร ส่วนเกินนี้เรียกว่า กำไรจากการดำเนินงาน หรือรายได้สุทธิ (net revenue) กำไรส่วนเกินนี้ถ้าไม่สูงกว่าค่าเสื่อมราคาแล้ว ผู้ประกอบการจะไม่สามารถดำเนินการทำการทำประมงต่อไปได้ ดังนั้นในการหากำไรจึงมีวิธีการคิดดังนี้ คือ

2.1 กำไรจากการดำเนินงานหรือกำไรรวม คือ
รายรับทั้งหมด - ต้นทุนผันแปร

2.2 กำไรสุทธิ คือ
รายรับทั้งหมด - ต้นทุนทั้งหมด

โดยปกติผู้ประกอบการจะลงแรงประมงในช่วงที่กำไรรวมเป็นบวกหรือรายได้รวมมากกว่าต้นทุนผันแปร ส่วนต่างที่เหลือควรมากกว่าต้นทุนคงที่ซึ่งเกิดขึ้นแม้ไม่มีการทำการประมง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การปรับเปลี่ยนเรือประมงไปเป็นเรือเพื่อรับนักท่องเที่ยว สมชาย (2546) ได้กล่าวว่า มีชาวประมงจำนวนร้อยละ 56 ได้ดำเนินการเป็นประจำอยู่แล้ว และดำเนินการอยู่บ้างเป็นเวลา แต่มีชาวประมงจำนวนร้อยละ 44 มีความคิดที่จะทำแต่ยังไม่ได้ทำ แสดงว่ามีการปรับตัวของชาวประมงที่ขานรับรายได้ที่จะมาจากการท่องเที่ยวแล้ว มีความพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนอยู่แล้ว เพียงแต่จะเพิ่มความเข้มแข็งอะไรให้ชาวประมงมีความพร้อมมากยิ่งขึ้น

การจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบของการทำเรือนแรม (Home Stay) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของเกาะช้างนั้น มีชาวเกาะช้างจำนวนร้อยละ 19 ได้ดำเนินการอยู่แล้ว และร้อยละ 8.5 ได้ดำเนินการอยู่บ้างเป็นบางเวลา ขณะที่ชาวประมงจำนวนมากร้อยละ 68 มีความคิดที่จะดำเนินการแต่ยังไม่ได้ทำ แสดงว่าชาวประมงเกาะช้างส่วนใหญ่ยอมรับความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้และมีความพร้อมที่จะปรับเสริมรายได้ของตน โดยยังคงยึดมั่นในวิถีชีวิตประมงอยู่เช่นเดิม

การดึงดูดแรงงานจากชุมชนชาวประมงไปทำงานในภาคการค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นั้น พบว่ามีชาวประมงร้อยละ 23.6 มีสมาชิกบางคนไปทำงานด้านการท่องเที่ยวเป็นประจำอยู่แล้ว ร้อยละ 12.7 ของครอบครัวชาวประมงมีความคิดโน้มน้าวที่จะไปทำงานในภาคการท่องเที่ยวแต่ยังไม่ไปไม่ได้ ร้อยละ 63.6 ยังไม่มีความคิดที่จะไปทำงานในภาคการท่องเที่ยว โดยภาพรวมเช่นนี้แสดงว่าชาวประมงเกาะช้างมีความโน้มน้าวที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตไปทำงานในภาคการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตดั้งเดิมของชาวประมงอยู่บ้าง โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีแนวโน้มออกไปหาประสบการณ์ในอาชีพใหม่ๆ

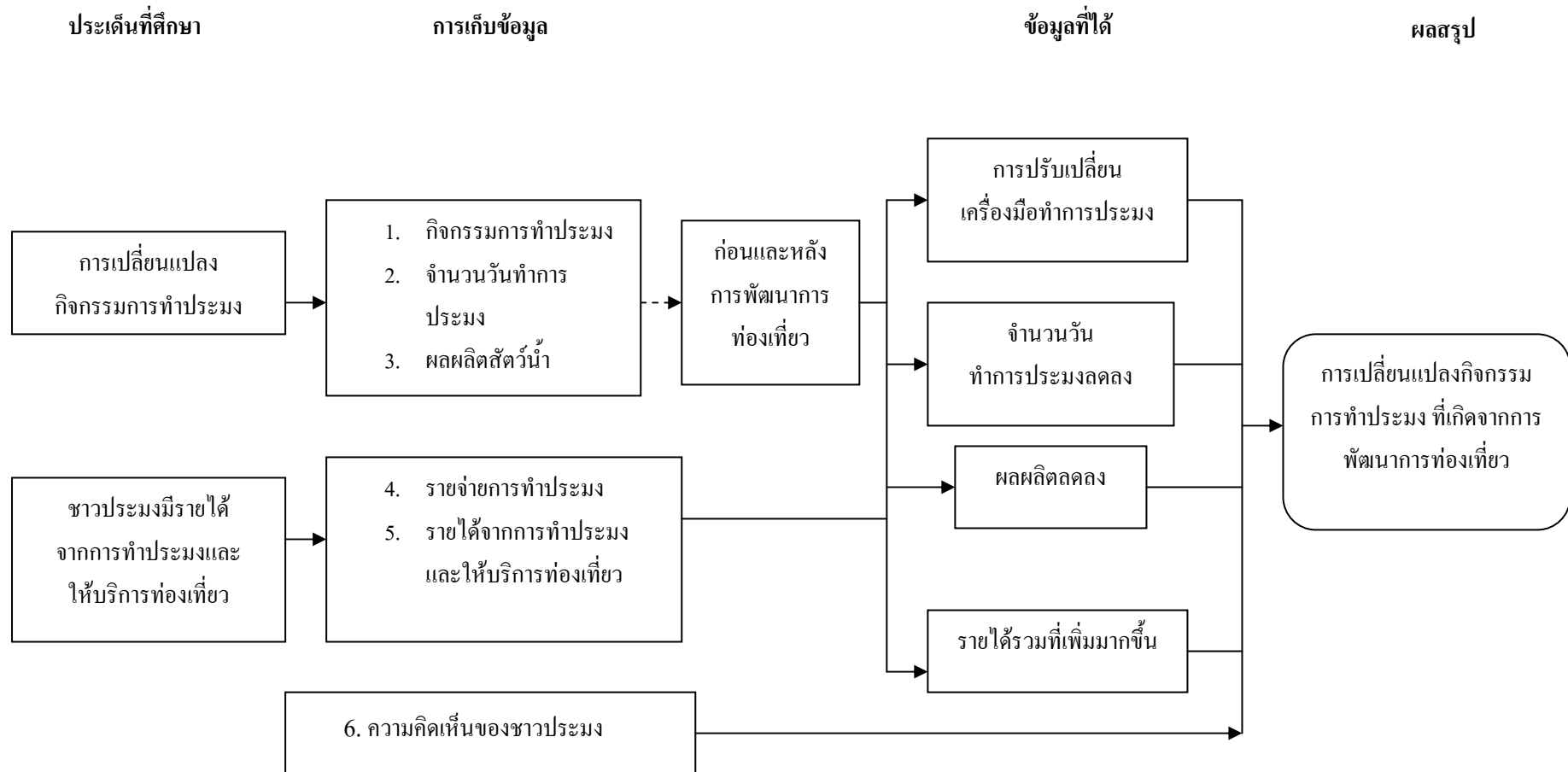
ชาวประมงจำนวนครึ่งหนึ่งมีความคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของทะเล เช่น ป่าชายเลนถูกทำลาย การทิ้งน้ำใช้จากอาคารบ้านเรือนลงทะเลมีมากขึ้นตามการขยายตัวของชุมชนทั้งชุมชนสลักเพชรและชุมชนบางเบ้า ตลอดจนชุมชนการท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งตะวันตก และมีผลกระทบกับการทำประมง โดยมีข้อสังเกตว่าผลผลิตจากการประมงปริมาณน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับอดีต

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการลงแรงการทำประมงจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตบางขุนเทียน จังหวัด กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2547 (สไบทิพย์, 2548) ผลการศึกษาแสดงว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทำรายได้สุทธิของครัวเรือนประมงสูงขึ้นในกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งเครื่องมือประมงประจำที่และไม่ประจำที่ แต่ไม่ทำให้ระดับการลงแรงประมงลดลง เนื่องจาก รายได้สุทธิจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังไม่สูงมากพอที่จะจูงใจให้ชาวประมงทั้งสองกลุ่มลดการลงแรงทำการประมง

การศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการทรัพยากรประมง และสิ่งแวดล้อมของชุมชนประมงเกาะช้าง จังหวัดตราด (แสงเทียน, 2549) พบว่าผลกระทบทางบวกต่อชาวประมงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการให้บริการเรือนำเที่ยว ในขณะที่ผลกระทบทางลบ คือการมีชาวประมงจากฝั่งจังหวัดตราดเข้าไปในพื้นที่มากขึ้น และการเพิ่มขึ้นของค่าสาธารณูปโภคและค่าครองชีพ

ผลกระทบจากวิกฤตน้ำมันต่อการทำประมงพื้นบ้าน กรณีศึกษาจังหวัดพังงา (สันสนีย์ และคณะ, 2550) ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ต้นทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นต้นทุนผันแปรหลักในการทำประมง (ร้อยละ 22.7 – 55.8) ปัญหาหลักที่พบในการทำประมง คือ ปัญหาต้นทุนน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวประมงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำประมงและประหยัดการใช้พลังงานเชื้อเพลิง ดังนั้นมาตรการรัฐที่ควรพิจารณาดำเนินการ คือ การเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวประมงโดยการรวมกลุ่มเพื่อการจัดการด้านการตลาด และการเสริมสร้างความรู้ด้านการประหยัดพลังงานเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำประมงให้แก่ชุมชนประมงพื้นบ้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แบบสัมภาษณ์
2. คอมพิวเตอร์เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
3. อุปกรณ์เครื่องเขียน
4. กล้องถ่ายรูป

วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำการประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาครั้งนี้อาศัย การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวิธีการศึกษาดังนี้ (อุทุมพร, 2537)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ได้จากการใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ จากการใช้ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนามเบื้องต้น สัมภาษณ์ตัวอย่างจากชาวประมงในพื้นที่เกาะช้าง จ. ตรัง จำนวน 60 ตัวอย่าง ในพื้นที่ 2 ตำบล คือ ชาวประมงตำบลเกาะช้าง ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านด่านใหม่ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองสน และชาวประมงตำบลเกาะช้างใต้ ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบางบัว หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร และหมู่ที่ 4 บ้านสลักคอก โดยแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ อายุ เพศ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมง ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมง รายได้เฉลี่ย ภาวะหนี้สิน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกิจกรรมการทำการประมงและจำนวนเวลาทำการประมง ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เครื่องมือที่ใช้ในการทำการประมง จำนวนวันและเดือนทำการประมง ลักษณะการทำการประมง แหล่งทำการประมง ชนิด ปริมาณ และราคาสัตว์น้ำที่จับได้ ระหว่างก่อนและหลังการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2550 โดยก่อน หมายถึง ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) คือ ก่อนปี พ.ศ. 2547 และหลัง หมายถึง หลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547

ส่วนที่ 3 โครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนจากการทำการประมง ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับการใช้ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ต้นทุนคงที่ ได้แก่ เรือประมง เครื่องยนต์ เครื่องมือทำการประมง ส่วนต้นทุนผันแปร ได้แก่ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าซ่อมบำรุงเรือ เครื่องยนต์ และอุปกรณ์

ส่วนที่ 4 ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนจากการให้บริการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 5 การถามความคิดเห็นของชาวประมงที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ในด้านต่างๆ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้จากการรวบรวมเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหลักการ หลักคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีแหล่งข้อมูลจากหนังสือ เอกสารงานวิจัย วิทยานิพนธ์ และผลงานที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เผยแพร่โดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบแล้วมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis)

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยการบรรยายลักษณะเฉพาะของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistic) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฐานนิยม

2. การวิเคราะห์เชิงปริมาณ

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 จำนวนเวลาทำการประมง ประกอบด้วย จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมงต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมงต่อปีในแต่ละเครื่องมือทำการประมง และการคิดจำนวนวันทำการประมงต่อปี จากจำนวนวันทำการประมงต่อเดือนคูณกับจำนวนเดือนทำการประมงต่อปี

2.2 ผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ต่อปี ซึ่งคิดมาจากปริมาณสัตว์น้ำในแต่ละวันคูณกับจำนวนวันทำประมงต่อปี ในแต่ละเครื่องมือ

2.3 รายจ่ายของชาวประมง ประกอบด้วยต้นทุน 2 ประเภท คือ ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร จากการทำประมงและการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.4 รายได้ของชาวประมงต่อครัวเรือน

2.4.1 จากการทำประมง เป็นรายได้จากการขายสัตว์น้ำคิดจากปริมาณสัตว์น้ำคูณกับราคาสัตว์น้ำ

2.4.2 จากการท่องเที่ยว เป็นรายได้ของชาวประมงที่ได้จากการให้บริการนักท่องเที่ยวคิดจากจำนวนวันในการให้บริการท่องเที่ยวคูณกับค่าบริการจากการให้บริการท่องเที่ยวต่อวัน

2.5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของจำนวนวันที่ทำการประมงประมง รายได้ของชาวประมงด้วยสถิติอนุมาน โดยใช้ t-test ระหว่างช่วงก่อนและหลังการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถานที่และระยะเวลาทำการวิจัย

เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2550 ถึงเดือนเมษายน 2551 ที่เกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด

ผลและวิจารณ์

1. ข้อมูลทั่วไป

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 ตัวอย่าง ประกอบด้วย ชาวประมงตำบลเกาะช้าง ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านด่านใหม่ และหมู่ที่ 3 บ้านคลองสน และชาวประมงตำบลเกาะช้างใต้ ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านบางเป้า หมู่ที่ 2 บ้านสลักเพชร และหมู่ที่ 4 บ้านสลักคอก พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.70 เป็นเพศชาย และเพศหญิง ร้อยละ 13.30 อายุเฉลี่ย 45 ปี

ชาวประมงเกือบทั้งหมด ร้อยละ 91.70 สมรสแล้ว และส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 80.00 การได้รับการศึกษาของชาวประมงโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 76.70 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมา ร้อยละ 15.00 จบระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 6.70 ไม่ได้รับการศึกษา และ อีกร้อยละ 1.60 จบระดับปริญญาตรี

มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว เฉลี่ย 4 คน โดยเป็นสมาชิกเพศชายเฉลี่ย 2 คน และเพศหญิงเฉลี่ย 2 คน มีสมาชิกที่ช่วยประกอบอาชีพประมง เฉลี่ย 2 คน ชาวประมงมีประสบการณ์ในอาชีพประมง ตั้งแต่ 3 ปี สูงสุด 60 ปี เฉลี่ย 20 ปี

ชาวประมงครึ่งหนึ่งมีหนี้สิน ร้อยละ 51.70 ภาวะหนี้สินของชาวประมงบนเกาะช้างที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินเกี่ยวกับการลงทุนเพื่อการปรับเปลี่ยนอาชีพ หรือการขยายธุรกิจที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพประมง รองลงมาการมีหนี้สินที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการซ่อมแซมเรือ ซื้อมอุปกรณ์ทำการประมง ชาวประมงมีรายได้เฉลี่ยที่ได้จากการประกอบอาชีพ 12,800 บาทต่อเดือน

ตัวอย่างที่ศึกษาประกอบอาชีพประมงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 71.70 ประกอบอาชีพประมงและอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่องเที่ยว เช่น เรือรับนักท่องเที่ยวเพื่อชมปะการัง ตกปลา ตกหมึก ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 28.30 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การประกอบอาชีพของชาวประมง

n = 60	
การประกอบอาชีพ	ร้อยละ
ประกอบอาชีพประมงอย่างเดียว	71.70
ประกอบอาชีพประมงและอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	28.30
รวม	100.00

จากผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปที่ได้ แสดงให้เห็นว่า ชาวประมงที่ทำประมงอยู่บนเกาะช้าง ในปัจจุบัน มีอายุเฉลี่ยไม่สูง คือ 45 ปี ซึ่งยังอยู่ในช่วงของวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในอาชีพประมงค่อนข้างนาน เพราะเข้ามาประกอบอาชีพประมงตั้งแต่อายุยังน้อย เนื่องจากชาวประมงส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงใช้เวลาในการศึกษาเล่าเรียนในระยะสั้น ๆ เพียงไม่กี่ปี หลังจากนั้นต้องออกมาช่วยครอบครัวประกอบอาชีพ โดยอาชีพหลักที่พบ คือ การประกอบอาชีพประมง และจากข้อจำกัดของการศึกษา ทำให้ทางเลือกในการประกอบอาชีพในอดีตถูกจำกัด จึงพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่บนเกาะช้างมีการประกอบอาชีพประมงเป็นส่วนใหญ่ จากการพัฒนาการท่องเที่ยวจึงทำให้ชาวประมงในพื้นที่เกาะช้าง ปัจจุบันมีโอกาในการประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่องเที่ยว โดยมีการปรับเปลี่ยนอาชีพจากการทำประมง หรือการประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวนอกเหนือจากการทำประมง จากข้อสนับสนุนที่พบคือ ชาวประมงมีการกู้ยืมเงินหรือชาวประมงมีภาวะหนี้สินที่เกิดขึ้นจากการนำไปลงทุนเพื่อการปรับเปลี่ยนอาชีพ หรือการขยายธุรกิจที่นอกเหนือจากการประกอบอาชีพประมงมากขึ้น รองลงมาการมีหนี้สินที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการซ่อมแซมเรือ ซื้อมอุปกรณ์ทำการประมง เพื่อให้มีความทันสมัยมากขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของชาวประมงบนเกาะช้าง พบว่า สอดคล้องกับข้อมูลทั่วไปของชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดสงขลา และชาวประมงพื้นบ้านในจังหวัดพังงา โดย จันทรา และคณะ (2550) กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ยประมาณ 41 ปี กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครอบครัว จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ และมีหนี้สินในครัวเรือน และสอดคล้องกับ แสงเทียน และคณะ (2549) ที่ได้มีการศึกษาข้อมูลทั่วไปของชาวประมงบนเกาะช้าง คือ ชาวประมงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกที่ช่วยทำประมง เฉลี่ย 2 คน สองในสามมีหนี้สินในครัวเรือน

2. กิจกรรมการทำประมง

ชาวประมงในพื้นที่เกาะช้าง มีการทำประมงแบบประมงพื้นบ้านเป็นส่วนใหญ่ โดยเป็นเรือหางยาวขนาดความยาว 3-5 เมตร บางรายใช้เรือยาวท้องขนาด 4-12 เมตร และแบบประมงพาณิชย์เป็นเรือขนาด 16-18 เมตร การทำประมงหลักที่พบ คือ การทำประมงไคหมึก อวนรุนเคย อวนลอยปลา อวนลอยปู อวนลอยกุ้ง ลอบปลา ลอบหมึก ลอบปู เบ็ดลากปลาอินทรี เบ็ดลากหมึก หอม เป็นต้น ชาวประมงส่วนใหญ่ทำประมงโดยใช้เครื่องมือประมงมากกว่า 1 ชนิดในรอบปี โดยใช้สลับกันในแต่ละฤดูกาล หรือ ทำประมงโดยใช้เครื่องมือประมงหลายชนิดในวันเดียวกันโดยใช้ต่างเวลากัน ในขณะที่ชาวประมงบางรายทำประมงเพียงเครื่องมือเดียวในรอบปี ในฤดูฝนหรือช่วงมรสุม มีการทำประมงอวนลอยกุ้งมากที่สุด ฤดูหนาวทำประมงลอบหมึกมากที่สุด สำหรับเครื่องมืออื่นๆ ชาวประมงนิยมทำกันตลอดทั้งปี โดยเฉลี่ย 10-12 เดือนต่อปี จำนวนวันทำการประมง 20-28 วันต่อเดือน จำนวนชั่วโมงทำการประมง 5-12 ชั่วโมง แหล่งทำการประมงส่วนใหญ่อยู่ใกล้ชายฝั่ง ได้แก่ อ่าวสลักเพชร อ่าวบางเบ้า อ่าวสลักคอก อ่าวคลองสน หาดทรายขาว และบริเวณหมู่เกาะต่างๆ เช่น เกาะช้างน้อย เกาะหยวก เกาะรัง เกาะคลุ้ม เป็นต้น

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงของชาวประมง ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของกิจกรรมการทำประมง ในกลุ่มของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชาวประมงมีโอกาสนในการประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่องเที่ยว โดยชาวประมงให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในกิจกรรมการเฝ้ารับนักท่องเที่ยวเพื่อชมดูปะการัง ตกปลา ตกหมึก ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น ทำให้ชาวประมงกลุ่มที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงไปจากเดิม โดยที่พบ คือ ชาวประมงมีการปรับเปลี่ยนเรือประมงไปเป็นเรือรับนักท่องเที่ยวและทำประมงสลับไปกับการบริการท่องเที่ยว ชาวประมงได้ซื้อเรือเพิ่มเพื่อนำมาทำเฝ้ารับนักท่องเที่ยว และมีชาวประมงที่เคยทำประมงเรือขนาดใหญ่ เปลี่ยนไปทำประมงอวนลอยกุ้ง อวนลอยปลา เบ็ดลาก ซึ่งเป็นเรือขนาดเล็ก เพื่อนำไปทำประมงในช่วงมรสุมคือช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่ไม่มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมาก โดยชาวประมงในส่วนนี้มีการประกอบอาชีพทั้งอาชีพประมงและการให้บริการท่องเที่ยว

3. จำนวนเวลาทำการประมง

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงของชาวประมง ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของจำนวนวันทำการประมง ในกลุ่มของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวดังตารางที่ 3 และ 4 ดังนี้

เมื่อพิจารณาจำนวนเวลาทำการประมงของชาวประมง ในกลุ่มเครื่องมือที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สามารถจำแนกตามรายเครื่องมือได้ดังนี้

อวนรุนเคย

การทำประมงอวนรุนเคยมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 10 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 15-20 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 4-8 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีจำนวนวันทำประมงลดลงเหลือ 7-10 วันต่อเดือน สำหรับเครื่องมือ อวนรุนเคย

ไคหมึก

การทำประมงไคหมึกมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 10-12 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 20-25 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีจำนวนวันทำประมงลดลงเหลือ 7-10 วันต่อเดือน สำหรับเครื่องมือ ไคหมึก

ลอบปู

การทำประมงลอบปูมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 12 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 20-25 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีผลทำให้มีจำนวนวันทำการประมงลดลงเหลือ 7-10 วันต่อเดือนในกลุ่มชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยจำนวนการทำการประมงที่ลดลงนี้เป็นผลมาจากการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งจากการสัมภาษณ์ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การลดลงของจำนวนวันทำการประมงไม่ได้เกี่ยวข้องกับอุปสรรคต่างๆ ที่มีผลต่อการออกทำประมง เช่น สภาพอากาศแปรปรวน ราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจำนวนเวลาทำการประมงของชาวประมง ในกลุ่มเครื่องมือที่ไม่ได้ให้บริการ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นรายเครื่องมือพบว่า

อวนลอยปลา

การทำประมงอวนลอยปลามีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 8-10 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 28-30 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 10-12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงสำหรับเครื่องมือ อวนลอยปลา

อวนลอยปู

การทำประมงอวนลอยปูมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 10-12 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 28-30 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 10-12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ไม่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมง สำหรับเครื่องมือ อวนลอยปู

อวนลอยกุ้ง

การทำประมงอวนลอยกุ้งมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 8-10 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 25-28 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 10-12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงเนื่องมาจากการท่องเที่ยว สำหรับเครื่องมืออวนลอยกุ้ง เนื่องมาจากเป็นเรือขนาดเล็ก แต่ก็พบว่ามีความยาวเวลาทำการประมงที่ลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญ ซึ่งมีสาเหตุมาจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เป็นอุปสรรคต่อทำประมงบ้างในบางครั้ง และปัญหาจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น

ลอบปลา

การทำประมงลอบปลามีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 5-8 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 28-30 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงเนื่องมาจากการท่องเที่ยว สำหรับเครื่องมือลอบปลา

ลอบหมึก

การทำประมงลอบหมึกมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 8-10 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 28-30 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 10-12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมง ที่มีสาเหตุเนื่องมาจากการท่องเที่ยว สำหรับเครื่องมือลอบหมึก เนื่องจากเป็นเรือขนาดเล็ก แต่ก็มีจำนวนการทำการประมงลดลงอย่างไม่มีนัยสำคัญ เนื่องจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้เป็นอุปสรรคต่อทำประมงบ้างในบางครั้ง และปัญหาจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น

เบ็ดลาก

การทำประมงเบ็ดลากมีจำนวนชั่วโมงทำการประมง 10-12 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนวันทำการประมง 28-30 วันต่อเดือน จำนวนเดือนทำการประมง 10-12 เดือนต่อปี จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่าไม่มีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงเนื่องมาจากการท่องเที่ยว สำหรับเครื่องมือเบ็ดลาก เนื่องจากเป็นเรือขนาดเล็ก แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนชั่วโมงการทำประมงในแต่ละวันและจำนวนเดือนการทำประมงในแต่ละปี ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกเครื่องมือ

เมื่อพิจารณาจำนวนเวลาทำการประมง ระหว่างชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังตารางที่ 3 และ 4 จะเห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมงลดลง โดยมีจำนวนวันในการทำประมงลดลง ในกลุ่มของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือชาวประมงที่ทำประมงด้วยเครื่องมือ อวนรุนเคย ไคหมึก ลอบปู โดยจากเดิมมีจำนวนวันในการทำประมง 20-28 วันต่อเดือน เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงทำให้มีจำนวนวันทำการประมงลดลงเป็น 10-15 วันต่อเดือน ดังนั้นจำนวนวันทำการประมงจึงมีการเปลี่ยนแปลงลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ในกลุ่มชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว สำหรับเครื่องมือ รุนเคย และลอบปู แต่อย่างไรก็ตามจำนวนชั่วโมงการทำประมงในแต่ละวัน จำนวนเดือนการทำประมงในแต่ละปี ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 3 จำนวนเวลาทำการประมงโดยส่วนใหญ่ของชาวประมง ที่ให้บริการเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือประมง

กลุ่มเครื่องมือที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (n=17)								
เครื่องมือ	จำนวนเวลาทำการประมง							
	จำนวนชั่วโมง/วัน		จำนวนวัน/เดือน		จำนวนเดือน/ปี		จำนวนวัน/ปี	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
อวนรุนเคย	10	10	20	10	4	4	796	493*
ไคหมึก	12	12	25	10	12	12	438	340
ลอบปู	12	12	25	10	12	12	2,298	1,427*

ตารางที่ 4 จำนวนเวลาทำการประมงโดยส่วนใหญ่ของชาวประมง ที่ไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการ
ท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทเครื่องมือประมง

กลุ่มเครื่องมือที่ไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว (n=43)								
เครื่องมือ	จำนวนการทำการประมง							
	จำนวนชั่วโมง/วัน		จำนวนวัน/เดือน		จำนวนเดือน/ปี		จำนวนวัน/ปี	
	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง	ก่อน	หลัง
อวนลอยปลา	10	10	28	28	10	10	1,203	1,203
อวนลอยปู	10	10	28	28	12	12	1,516	1,516
อวนลอยกุ้ง	8	8	28	20	12	12	4,202	4,081
ลอบปลา	5	5	28	28	12	12	336	336
ลอบหมึก	8	8	28	25	12	12	1,912	1,835
เบ็ดลาก	12	12	28	28	12	12	2,578	2,522

หมายเหตุ ก่อน; ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ก่อนปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นข้อมูลในปี พ.ศ.
2546

หลัง; หลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นข้อมูลในปี
พ.ศ. 2550

* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ตารางที่ 5 ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปี ระหว่างช่วงก่อนและหลังจากที่มีการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทเครื่องมือประมง

เครื่องมือ	ผลผลิตสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อปี)	
	ก่อน	หลัง
อวนรุนเคย	248,000	80,800*
ไคหมึก	189,000	93,600*
ลอบปู	60,700	45,100
อวนลอยปลา	43,320	23,010
อวนลอยปู	27,540	22,280
อวนลอยกุ้ง	89,495	88,085
ลอบปลา	56,720	33,600
ลอบหมึก	42,080	31,250
เบ็ดลาก	58,940	32,740

หมายเหตุ ก่อน; ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ก่อนปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นข้อมูลในปี พ.ศ.

2546

หลัง; หลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นข้อมูลในปี

พ.ศ. 2550

* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปี จากตารางที่ 5 พบว่ามีปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีลดลงในทุกเครื่องมือ ภายหลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเครื่องมือประมง อวนรุนเคย ไคหมึก และลอบปู ซึ่งเป็นเครื่องมือของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และมีปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) สำหรับเครื่องมือ อวนรุนเคย และไคหมึก โดยการลดลงของผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีที่พบจากการศึกษาครั้งนี้ สำหรับเครื่องมือประมงของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีสาเหตุหลักมาจากการมีจำนวนวันทำการประมงต่อเดือนลดลงเนื่องจากชาวประมงไปให้บริการท่องเที่ยว และสาเหตุที่มาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่ชาวประมงเห็นว่าภายหลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ เกาะช้าง โดยทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีจึงลดลงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว

สำหรับเครื่องมือประมงของชาวประมงที่ไม่ได้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีลดลงเช่นเดียวกัน โดยมีสาเหตุหลักมาจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวประมงเห็นว่าภายหลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมรอบๆ เกาะช้าง โดยทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีจึงลดลง อย่างไม่มีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับช่วงก่อนที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาดังกล่าว พบว่าสอดคล้องกับ สมชาย (2546) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และรูปแบบการดำเนินชีวิตของประชาชนบนเกาะช้าง โดยเฉพาะลักษณะของชุมชนได้รับผลกระทบจนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยการปรับเปลี่ยนเรือประมงไปเป็นเรือเรือเพื่อรับนักท่องเที่ยว มีแรงงานจากชุมชนชาวประมงไปทำงานในภาคการค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และจากการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้มีผลกระทบต่อชาวประมงเกี่ยวกับการทำประมง โดยสังเกตว่าผลผลิตจากการทำประมงน้อยลง เมื่อเทียบกับอดีตเนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

4. ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงและการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่า ชาวประมงมีการทำประมง ด้วยเครื่องมือประมง ได้แก่ อวนรุนเคย ไคหมึก อวนลอยปลา อวนลอยปู อวนลอยกุ้ง ลอบปลา ลอบปู ลอบหมึก และเบ็ดลาก

ในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงของชาวประมง ในปี พ.ศ. 2550 ด้วยเครื่องมือประมงดังกล่าว ได้คำนวณหาต้นทุนทั้งหมดที่ประกอบด้วย ต้นทุนคงที่ โดยคิดเป็นค่าเสื่อมราคาของเรือ เครื่องยนต์ และต้นทุนผันแปร คิดจากค่าดำเนินการ ค่าซ่อมอุปกรณ์ต่อปี รายได้ทั้งหมดต่อปีต่อครัวเรือน

อวนรุนเคย

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงอวนรุนเคย จำนวน 11 ครัวเรือน ความยาวเรือ 4.5-8 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-130 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 134,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 7.09) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 5.60) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 1.49) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 92.91) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 59.70) ค่าอาหาร (ร้อยละ 11.94) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 16.42) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 11.94) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 3.73) ค่าซ่อมแซมอวนและอุปกรณ์ต่างๆ (ร้อยละ 0.75) ดังตารางที่ 6

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงอวนรุนเคยมีรายได้ทั้งหมดเท่ากับ 276,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 151,500 บาทต่อปีต่อครัวเรือน และกำไรสุทธิ 142,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ดังตารางที่ 6

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนรุนเคย ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้สามารถขายได้ทั้งแบบสด และการแปรรูป คือ กะปิ ซึ่งแบบแปรรูปก็เป็นที่ต้องการของตลาดเช่นกัน

ตารางที่ 6 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนรุนเคย

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	134,000	100.00
1. ต้นทุนคงที่	9,500	7.09
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	7,500	5.60
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	2,000	1.49
2. ต้นทุนผันแปร	124,500	92.91
2.1 ค่าอุปกรณ์	7,500	5.59
2.2 ค่าดำเนินการ	96,000	71.64
- ค่าน้ำมัน	80,000	59.70
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าอาหาร	16,000	11.94
- ค่าน้ำแข็ง	0	0.00
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	21,000	16.42
- ค่าซ่อมแซมเรือ	15,000	11.94
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	5,000	3.73
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	1,000	0.75
รายได้ทั้งหมด (บาท)	276,000	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	151,500	
กำไรสุทธิ (บาท)	142,000	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	11	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	4.5-8	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6-130	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	800	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	168	วัน

ไคหมึก

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงไคหมึก จำนวน 4 ครั้วเรือน ความยาวเรือ 6-18 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 130-165 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 435,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 2.99) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 2.30) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.69) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 97.01) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 55.17) ค่าแรงงาน (ร้อยละ 13.79) ค่าอาหาร (ร้อยละ 11.03) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 5.52) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 8.05) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 4.60) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 2.30) ค่าซ่อมแซมอวนและอุปกรณ์ต่างๆ (ร้อยละ 1.15) ดังตารางที่ 7

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงไคหมึกมีรายได้เท่ากับ 504,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 82,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน และกำไรสุทธิ 69,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ดังตารางที่ 7

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงไคหมึก ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน และอยู่ในระดับที่ยังสามารถดำเนินการทำประมงต่อไปได้ แต่ในปัจจุบันการทำประมงไคหมึกมีต้นทุนน้ำมันที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ก็ลดลง ทำให้การทำประมงไคหมึกมีรายได้สุทธิ และกำไรสุทธิที่ไม่สูงมาก สัตว์น้ำที่จับได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น หมึกกล้วย หมึกหอม ซึ่งสามารถส่งขายร้านอาหารได้ ทำให้สัตว์น้ำที่จับได้สามารถขายได้ราคาดี

ตารางที่ 7 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงไคหมึก

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	435,000	100.00
1. ต้นทุนคงที่	13,000	2.99
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	10,000	2.30
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	3,000	0.69
2. ต้นทุนผันแปร	422,000	97.01
2.1 ค่าอุปกรณ์	15,000	3.45
2.2 ค่าดำเนินการ	372,000	85.51
- ค่าน้ำมัน	240,000	55.17
- ค่าแรงงาน	60,000	13.79
- ค่าอาหาร	48,000	11.03
- ค่าน้ำแข็ง	24,000	5.52
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	35,000	8.05
- ค่าซ่อมแซมเรือ	20,000	4.60
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	10,000	2.30
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	5,000	1.15
รายได้ทั้งหมด (บาท)	504,000	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	82,000	
กำไรสุทธิ (บาท)	69,000	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	4	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	6-18	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	130-165	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	2,880	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	240	วัน

ลอบปู

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงลอบปู จำนวน 9 ครั้วเรือน ความยาวเรือ 4.5-13 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-165 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 581,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 2.58) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 1.72) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.86) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 97.42) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 51.64) ค่าแรงงาน (ร้อยละ 25.82) ค่าอาหาร (ร้อยละ 10.33) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 5.16) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 1.37) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 0.86) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.34) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ (ร้อยละ 0.17) ดังตารางที่ 8

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงลอบปูมีรายได้เท่ากับ 784,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 218,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน และกำไรสุทธิ 203,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ดังตารางที่ 8

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบปู ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ปูม้า มีราคาดี โดยมีราคาตั้งแต่ 200 – 250 บาทต่อกิโลกรัม และสามารถส่งขายร้านอาหารได้ซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่เป็นที่ต้องการของตลาด

ตารางที่ 8 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบปู

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	581,000	100.00
1. ต้นทุนคงที่	15,000	2.58
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	10,000	1.72
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	5,000	0.86
2. ต้นทุนผันแปร	566,000	97.42
2.1 ค่าอุปกรณ์	18,000	3.10
2.2 ค่าดำเนินการ	540,000	92.94
- ค่าน้ำมัน	300,000	51.64
- ค่าแรงงาน	150,000	25.82
- ค่าอาหาร	60,000	10.33
- ค่าน้ำแข็ง	30,000	5.16
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	8,000	1.37
- ค่าซ่อมแซมเรือ	5,000	0.86
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	2,000	0.34
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	1,000	0.17
รายได้ทั้งหมด (บาท)	784,000	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	218,000	
กำไรสุทธิ (บาท)	203,000	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	9	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	4.5-13	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6 -165	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	3,600	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	300	วัน

อวนลอยปลา

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงอวนลอยปลา จำนวน 6 ครั้วเรือน ความยาวเรือ 2.5-5 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-130 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมด เท่ากับ 108,840 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 13.78) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 9.19) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 4.59) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 94.22) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 46.31) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 12.35) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 22.97) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 13.79) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 4.59) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ (ร้อยละ 4.59) ดังตารางที่ 9

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงอวนมีรายปลาได้เท่ากับ 268,800 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 174,960 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน และได้กำไรสุทธิ 159,960 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ดังตารางที่ 9

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนลอยปลา ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้มีราคาดี และเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ปลากระบอก ปลาสาบ

ตารางที่ 9 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงวนลอยปลา

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	108,840	100.00
1. ต้นทุนคงที่	15,000	13.78
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	10,000	9.19
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	5,000	4.59
2. ต้นทุนผันแปร	93,840	94.22
2.1 ค่าอุปกรณ์	5,000	4.59
2.2 ค่าดำเนินการ	63,840	58.66
- ค่าน้ำมัน	50,400	46.31
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าอาหาร	0	0.00
- ค่าน้ำแข็ง	13,440	12.35
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	25,000	22.97
- ค่าซ่อมแซมเรือ	15,000	13.79
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	5,000	4.59
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	5,000	4.59
รายได้ทั้งหมด (บาท)	268,800	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	174,960	
กำไรสุทธิ (บาท)	159,960	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	7	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	2.5-5	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6-130	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	3360	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	336	วัน

อวนลอยปู

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงอวนลอยปู จำนวน 9 ครั้วเรือน ความยาวเรือ 2.5-4.5 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-27 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 196,700 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 6.10) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 4.32) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 1.78) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 93.90) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 59.78) ค่าอาหาร (ร้อยละ 17.80) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 8.13) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 4.32) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 2.54) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.51) ค่าซ่อมแซมอวนและอุปกรณ์ (ร้อยละ 1.27) ดังตารางที่ 10

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงอวนลอยปูมีรายได้เท่ากับ 537,600 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 352,900 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน และได้กำไรสุทธิ 340,900 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ดังตารางที่ 10

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนลอยปู ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ปูม้า ซึ่งมีราคาดี โดยมีราคาดังแต่ 200 – 250 บาทต่อกิโลกรัม และสามารถส่งขายร้านอาหารได้ซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่เป็นที่ต้องการของตลาด

ตารางที่ 10 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงจวนลอยปู

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	196,700	100.00
1. ต้นทุนคงที่	12,000	6.10
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	8,500	4.32
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	3,500	1.78
2. ต้นทุนผันแปร	184,700	93.90
2.1 ค่าอุปกรณ์	9,000	4.57
2.2 ค่าดำเนินการ	167,200	85.71
- ค่าน้ำมัน	117,600	59.78
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าอาหาร	33,600	17.80
- ค่าน้ำแข็ง	16,000	8.13
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	8,500	4.32
- ค่าซ่อมแซมเรือ	5,000	2.54
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	1,000	0.51
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	2,500	1.27
รายได้ทั้งหมด (บาท)	537,600	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	352,900	
กำไรสุทธิ (บาท)	340,900	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	9	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	2.5-4.5	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6-27	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	4,032	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	336	วัน

อวนลอยกุ้ง

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงอวนลอยกุ้ง จำนวน 30 ครั้วเรือน ความยาวเรือ 2-4.2 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-130 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 278,900 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 2.51) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 1.79) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.72) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 97.49) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 60.24) ค่าอาหาร (ร้อยละ 18.07) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 6.02) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 3.30) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 1.79) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.36) ค่าซ่อมแซมอวนและอุปกรณ์ (ร้อยละ 1.75) ดังตารางที่ 11

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงอวนลอยกุ้งมีรายได้เท่ากับ 504,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 232,100 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน และกำไรสุทธิ 225,100 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ดังตารางที่ 11

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงอวนลอยกุ้ง ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับได้เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น กุ้งแชบ๊วย ซึ่งมีราคาดี โดยมีราคาตั้งแต่ 100 – 259 บาทต่อกิโลกรัม สามารถส่งขายร้านอาหารได้และเป็นสัตว์น้ำที่เป็นที่ต้องการของตลาด

ตารางที่ 11 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงจวนลอยกุ้ง

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	278,900	100.00
1. ต้นทุนคงที่	7,000	2.51
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	5,000	1.79
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	2,000	0.72
2. ต้นทุนผันแปร	271,900	97.49
2.1 ค่าอุปกรณ์	27,500	9.86
2.2 ค่าดำเนินการ	235,200	84.33
- ค่าน้ำมัน	168,000	60.24
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าอาหาร	50,400	18.07
- ค่าน้ำแข็ง	16,800	6.02
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	9,000	3.30
- ค่าซ่อมแซมเรือ	5,000	1.79
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	1,000	0.36
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	3,000	1.15
รายได้ทั้งหมด (บาท)	504,000	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	232,100	
กำไรสุทธิ (บาท)	225,100	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	30	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	2-4.2	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6-130	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	2,688	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	336	วัน

ลอบปลา

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงลอบปลา จำนวน 4 ครั้วเรือน ความยาวเรือ 3.5-4.5 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 5.5-27 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 51,500 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 3.30) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 1.94) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 1.36) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 96.70) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 87.38) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 5.44) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 2.91) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 1.56) ค่าซ่อมแซมอวนและอุปกรณ์ต่างๆ (ร้อยละ 0.97) ดังตารางที่ 12

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงลอบปลามีรายได้เท่ากับ 336,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 286,200 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน และกำไรสุทธิ 284,500 บาทต่อปีต่อครั้วเรือน ดังตารางที่ 12

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบปลา ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับมีราคาดี และเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ปลาเก๋า

ตารางที่ 12 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบปลา

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	51,500	100.00
1. ต้นทุนคงที่	1,700	3.30
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	1,000	1.94
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	700	1.36
2. ต้นทุนผันแปร	49,800	96.70
2.1 ค่าอุปกรณ์	2,000	3.88
2.2 ค่าดำเนินการ	45,000	87.38
- ค่าน้ำมัน	45,000	87.38
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าอาหาร	0	0.00
- ค่าน้ำแข็ง	0	0.00
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	2,800	5.44
- ค่าซ่อมแซมเรือ	1,500	2.91
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	800	1.56
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	500	0.97
รายได้ทั้งหมด (บาท)	336,000	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	286,200	
กำไรสุทธิ (บาท)	284,500	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	4	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	3.5-4.5	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	5.5-27	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	1,500	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	300	วัน

ลอบหมึก

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงลอบหมึก จำนวน 9 ครั้วเรือ ความยาวเรือ 2-4.5 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-130 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 175,770 บาทต่อปีครั้วเรือ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 5.98) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 4.84) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 1.14) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 94.02) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 57.35) ค่าอาหาร (ร้อยละ 19.11) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 8.60) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 4.69) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 3.69) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.57) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ (ร้อยละ 0.43) ดังตารางที่ 13

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงลอบหมึกมีรายได้เท่ากับ 739,200 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 573,930 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ และกำไรสุทธิ 563,430 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ ดังตารางที่ 13

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบหมึก ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับมีราคาดี และเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น หมึกหอม หมึกกระดอง

ตารางที่ 13 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงลอบหมึก

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	175,770	100.00
1. ต้นทุนคงที่	15,000	5.98
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	8,500	4.84
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	2,000	1.14
2. ต้นทุนผันแปร	165,270	94.02
2.1 ค่าอุปกรณ์	7,500	4.27
2.2 ค่าดำเนินการ	149,520	85.06
- ค่าน้ำมัน	100,800	57.35
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าอาหาร	33,600	19.11
- ค่าน้ำแข็ง	15,120	8.60
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	8,250	4.69
- ค่าซ่อมแซมเรือ	6,500	3.69
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	1,000	0.57
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	750	0.43
รายได้ทั้งหมด (บาท)	739,200	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	573,930	
กำไรสุทธิ (บาท)	563,430	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	9	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	2-4.5	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6-130	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	2,688	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	336	วัน

เบ็ดลาก

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน พบว่าต้นทุนในการทำประมงเบ็ดลาก จำนวน 15 ครั้วเรือ ความยาวเรือ 1.5-5 เมตร กำลังเครื่องยนต์เรือ 6-100 แรงม้า มีต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 103,710 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 7.20) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมราคาเรือ (ร้อยละ 4.80) และค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์ (ร้อยละ 2.40) ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 92.80) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 64.49) ค่าน้ำแข็ง (ร้อยละ 9.67) ค่าเหยื่อ (ร้อยละ 12.70) ค่าซ่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ (ร้อยละ 2.97) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือ (ร้อยละ 1.20) ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์ (ร้อยละ 0.77) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ (ร้อยละ 0.29) ดังตารางที่ 14

เมื่อพิจารณารายได้ทั้งหมดพบว่าการทำประมงเบ็ดลากมีรายได้เท่ากับ 336,000 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 239,290 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ และกำไรสุทธิ 231,790 บาทต่อปีต่อครั้วเรือ ดังตารางที่ 14

ผลสรุป ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงเบ็ดลาก ได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าในการลงทุน เนื่องจากสัตว์น้ำที่จับมีราคาดี และเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ปลาอินทรี หมีกหอม เป็นต้น

จากผลที่ได้พบว่า การทำประมงในแต่ละเครื่องมือ มีต้นทุนทั้งหมด คือ ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร โดยมีต้นทุนคงที่หลัก คือ ค่าเสื่อมราคา รongลงมา คือ ค่าเสื่อมเครื่องยนต์ และต้นทุนผันแปร มีต้นทุนผันแปรหลัก คือ ค่าน้ำมัน รongลงมา คือ ค่าแรงงาน ค่าอาหาร ค่าน้ำแข็ง ค่าซ่อมแซมเรือ เครื่องยนต์และอุปกรณ์ เป็นต้น และในการทำประมงในแต่ละเครื่องมือมีกำไรสุทธิสูงกว่าต้นทุน การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงในแต่ละเครื่องมือ พบว่า สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการทำประมงพื้นบ้านจังหวัดพังงา ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 โดยสันสนีย์ และคณะ (2550) กล่าวว่า ต้นทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นต้นทุนผันแปรหลักในการทำประมง (ร้อยละ 22.7-55.8) ปัญหาหลักที่พบในการทำประมง คือ ปัญหาต้นทุนน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวประมงมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำประมงและประหยัดการใช้พลังงานเชื้อเพลิง

ตารางที่ 14 ต้นทุนและผลตอบแทนการทำประมงเบ็ดลาก

รายการ	บาทต่อปีต่อครัวเรือน	ร้อยละ
ต้นทุนทั้งหมด	104,210	100.00
1. ต้นทุนคงที่	7,500	7.20
1.1 ค่าเสื่อมราคาเรือ	5,000	4.80
1.2 ค่าเสื่อมราคาเครื่องยนต์	2,500	2.40
2. ต้นทุนผันแปร	96,710	92.80
2.1 ค่าอุปกรณ์	2,890	2.77
2.2 ค่าดำเนินการ	90,720	87.06
- ค่าน้ำมัน	67,200	64.49
- ค่าแรงงาน	0	0.00
- ค่าน้ำแข็ง	10,080	9.67
- ค่าเหยื่อ	13,440	12.70
2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์	3,100	2.97
- ค่าซ่อมแซมเรือ	2,000	1.20
- ค่าซ่อมแซมเครื่องยนต์	800	0.77
- ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	300	0.29
รายได้ทั้งหมด (บาท)	336,000	
รายได้สุทธิจากการดำเนินงาน (บาท)	239,290	
กำไรสุทธิ (บาท)	231,790	
จำนวนครัวเรือนชาวประมง	15	ครัวเรือน
ความยาวเรือ	1.5-5	เมตร
กำลังเครื่องยนต์	6-100	แรงม้า
จำนวนชั่วโมงทำการประมงต่อปี	4,032	ชั่วโมง
จำนวนวันทำการประมงต่อปี	336	วัน

การให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

จากการพัฒนาการท่องเที่ยว ตามผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา ทำให้ชาวประมงมีโอกาสในการร่วมให้บริการนักท่องเที่ยว โดยการประกอบอาชีพเสริมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชาวประมงในพื้นที่เกาะช้าง เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับ เรือรับนักท่องเที่ยว โดยการพานักท่องเที่ยวนั่งเรือชมเกาะเล็กๆ รอบเกาะช้าง การดำน้ำดูปะการังตามหมู่เกาะต่างๆ การพาไปตกปลา ตกหมึก และการให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาเที่ยวได้ตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวในรอบปีของเกาะช้างมี 2 ช่วงอยู่ด้วยกัน คือ ช่วงปกติโดยเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ตั้งแต่เดือนตุลาคม จนถึงเดือนเมษายน ส่วนช่วงมรสุมเป็นช่วงที่มีฝนตกชุก ทะเลมีคลื่นสูง ลมแรง เพราะช่วงนี้เกาะช้างได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนกันยายน ซึ่งเป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวน้อย ชาวประมงมีการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประมาณ 10-15 วันต่อเดือนในช่วงปกติ และประมาณ 3-5 วันในช่วงมรสุม ซึ่งมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากในช่วงสุดสัปดาห์ ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวนี้ จากการศึกษาพบว่าเป็นชาวประมงที่ประมงด้วยเครื่องมือ อวนรุนเคย ไคหมึก และลอบปู เพราะชาวประมงที่ทำประมงด้วยเครื่องมือดังกล่าวอยู่ในพื้นที่ที่เป็นอ่าว มีท่าเทียบเรือ คือ บ้านบางเบ้า บ้านคลองสน บ้านสลักเพชร ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าวตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีศักยภาพเหมาะสำหรับการเป็นจุดขึ้นเรือเพื่อเดินทางไปยังหมู่เกาะต่างๆ ในบริเวณใกล้เคียงได้อีก และยังเป็นชุมชนของชาวประมง รวมทั้งเรือประมงดังกล่าวข้างต้นเป็นเรือขนาดใหญ่เหมาะกับการปรับเปลี่ยน คือเรือที่มีความขนาดความยาว 6-8 เมตรขึ้นไป

ในการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ชาวประมงได้มีการลงทุนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยชาวประมงมีการปรับเปลี่ยนจากเรือประมงไปเป็นเรือรับนักท่องเที่ยว หรือชาวประมงซื้อเรือใหม่ และมีการติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ เช่น แก้อี๋ หลังคา อุปกรณ์ดำน้ำที่ประกอบด้วย เสื้อชูชีพ แวนตา และการต่อเติมหรือปรับปรุงบ้านของตนเองเพื่อทำเป็นที่พักแรมแบบโฮมสเตย์ สำหรับนักท่องเที่ยวมาพักแรม

ต้นทุนและผลตอบแทนจากการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ในการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชาวประมง ได้คำนวณหาต้นทุนทั้งหมดซึ่งจำแนกเป็น ต้นทุนคงที่โดยประกอบด้วยค่าใช้จ่าย คือ ค่าเสื่อมราคาเรือพร้อมเครื่องยนต์และอุปกรณ์ต่างๆ ต้นทุนผันแปรประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินงานที่เป็นค่าน้ำมัน ค่าจ้างแรงงาน ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ และรายได้ของชาวประมงที่ได้จากการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ผลการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนในการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชาวประมง พบว่า ต้นทุนในการให้บริการท่องเที่ยวของชาวประมง ซึ่งเป็นชาวประมงที่ทำประมงด้วยเครื่องมืออวนรุนเคย ไคหมึก และลอบปู ได้มีการแยกการคิดต้นทุนและผลตอบแทนออกเป็นประเภทของการให้บริการ คือ การให้บริการเรือรับนักท่องเที่ยว และการให้บริการที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

การให้บริการเรือรับนักท่องเที่ยวชาวประมงได้มีการลงทุนตอนเริ่มแรกในแต่ละรายเป็นเงินตั้งแต่ 500,000-800,000 บาท เมื่อทำการวิเคราะห์ห้ออกเป็นต้นทุนในการให้บริการเรือรับนักท่องเที่ยวต่อปี มีต้นทุนทั้งหมด 235,430 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 19.11) ซึ่งได้แก่ ค่าเสื่อมเรือ เครื่องยนต์เรือพร้อมอุปกรณ์เช่น แก๊ส อีลิ่ง หลังคา อุปกรณ์ค้ำน้ำ เป็นต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 80.89) ซึ่งประกอบด้วยค่าดำเนินงาน (ร้อยละ 63.90) ได้แก่ ค่าน้ำมัน (ร้อยละ 48.20) ค่าจ้างแรงงาน (ร้อยละ 15.07) และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์(ร้อยละ 16.99) ได้แก่ ค่าซ่อมแซมเรือและเครื่องยนต์ (ร้อยละ 11.04) ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ (ร้อยละ 5.95)

ผลตอบแทนจากการให้บริการเรือรับนักท่องเที่ยว ชาวประมงมีรายได้ทั้งหมดจากการให้บริการเรือรับนักท่องเที่ยวเท่ากับ 320,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 129,570 บาทต่อปีต่อครัวเรือน และกำไรสุทธิ 84,510 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

การให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ ชาวประมงได้มีการลงทุนตอนเริ่มแรกในแต่ละรายเป็นเงินตั้งแต่ 200,000-400,000 บาท เมื่อทำการวิเคราะห์ห้ออกเป็นต้นทุนในการให้บริการที่พักแบบโฮมสเตย์ต่อปี ที่พักแห่งนี้มีต้นทุนทั้งหมด 64,538 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ประกอบด้วยต้นทุนคงที่ (ร้อยละ 21.81) ซึ่งเป็นค่าเสื่อมบ้านพร้อมอุปกรณ์ต่างๆ ต้นทุนผันแปร (ร้อยละ 78.19) ซึ่งเป็นค่าดำเนินงาน (ร้อยละ 70.45) ได้แก่ ค่าไฟฟ้า (ร้อยละ 16.25) ค่าน้ำประปา (ร้อยละ 10.84) ค่าอาหาร (ร้อยละ 43.36) และค่าซ่อมแซมอุปกรณ์ (ร้อยละ 7.74) ซึ่งเป็นค่าบำรุงรักษาเครื่องใช้ต่างๆภายในที่พัก

ผลตอบแทนจากการให้บริการที่พักแบบเรือนแรม ชาวประมงมีรายได้ทั้งหมดจากการให้บริการที่พักแบบเรือนแรมเท่ากับ 126,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน มีรายได้สุทธิจากการดำเนินงาน 75,500 บาทต่อปีต่อครัวเรือน และกำไรสุทธิ 61,417 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

เมื่อพิจารณารายได้ของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ที่เกิดจากการให้บริการเรือนักท่องเที่ยว หรือการให้บริการเรือนักท่องเที่ยว และที่พักแบบโฮมสเตย์ ดังตารางที่ 15 ที่มีการเปรียบเทียบรายได้ของชาวประมงระหว่างก่อนและหลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือ คือ อวนรุนเคย ไคหมึก และลอบปู พบว่าก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวชาวประมงมีรายได้จากการทำประมงเพียงอย่างเดียว แต่เมื่อมีการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ชาวประมงมีรายได้ในช่วงหลังการพัฒนาการท่องเที่ยวนี้เพิ่มขึ้น โดยชาวประมงได้มีการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ชาวประมงนั้นจึงมีรายได้จากการทำประมงที่ลดลง แต่ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการให้บริการท่องเที่ยว ดังนั้น หลังจากมีการพัฒนาการท่องเที่ยวชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจึงมีรายได้รวมที่เพิ่มขึ้นที่มาจากรายได้จากการทำประมงและรายได้จากการให้บริการท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

ตารางที่ 15 รายได้ของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จำแนกตามรายเครื่องมือ ดังนี้

เครื่องมือ	รายได้ (บาทต่อปี)			
	ก่อน		หลัง	
	การทำประมง	การทำประมง	การท่องเที่ยว	รายได้รวม
อวนรุนเคย	276,000	226,500	248,000	574,500*
ไคหมึก	504,000	447,500	373,000	820,500*
ลอบปู	784,000	636,250	480,000	1,116,250*

หมายเหตุ ก่อน; ก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ก่อนปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นข้อมูลในปี พ.ศ.

2546

หลัง; หลังจากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 โดยเป็นข้อมูลในปี

พ.ศ. 2550

* หมายถึง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)

จากผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า การให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชาวประมงทำให้ชาวประมง มีรายได้ทั้งหมดและกำไรสุทธิเป็นบวกคือรายได้สูงกว่าต้นทุน และมีรายได้รวมที่ได้จากการทำประมงและการให้บริการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นกว่าการทำประมงเพียงอย่างเดียว

ผลการศึกษารายได้ของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการทรัพยากรประมงและสิ่งแวดล้อมของชุมชนประมงเกาะช้าง จังหวัดตราด (แสงเทียน, 2549) ได้กล่าวว่า ผลกระทบทางบวกต่อชาวประมงจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ รายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการให้บริการเรือนำเที่ยว

5. ความคิดเห็นของชาวประมงที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาความคิดเห็นของชาวประมง พบว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เกาะช้างในหลายด้านด้วยกัน โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดทั้งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อชาวประมง ดังนี้

5.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชาวประมงสองในสามเห็นว่าจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ป่าไม้ ป่าชายเลนถูกทำลาย เพื่อนำพื้นที่ไปใช้ประโยชน์ในการรองรับการขยายตัวของ ธุรกิจห้องพัก ร้านอาหาร เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ปัญหาน้ำเสียที่ปล่อยมาจากอาคารที่พัก บ้านเรือน ส่งผลให้ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ลดลงจากเดิม และจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ชาวประมงเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพทำการประมงมีอุปสรรคมากขึ้น เมื่อเทียบกับอดีต สัตว์น้ำหายาก ปริมาณและชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้จึงลดลง

5.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ชาวประมงเห็นว่าจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เกาะช้างได้รับการสนับสนุนจากส่วนราชการและภาคเอกชนต่างๆ มีการพัฒนาและปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับพื้นที่เกาะช้าง ได้แก่ ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชน การพัฒนาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้ชาวประมงสามารถดำรงชีวิตได้สะดวกสบายมากขึ้น มีความทันสมัย และยังทำให้การเดินทางเข้ามายังพื้นที่ต่างๆ รอบเกาะช้าง สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังหมู่บ้านของประชาชน ชาวประมง สามารถทำได้อย่างสะดวกและทั่วถึง ทำให้การท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ได้กระจุกอยู่เพียงแถบฝั่งตะวันออกของเกาะช้างเท่านั้น ดังนั้นจากการพัฒนาในด้านนี้จึงเป็นการสร้างโอกาสให้ชาวประมงสามารถเข้าสู่การให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้

5.3 ด้านสังคม

ชาวประมงส่วนใหญ่เห็นว่าจากการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันในชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นภายในชุมชนมากขึ้น และยังก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันระหว่างชุมชน ซึ่งทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้นระหว่างชุมชน

ชาวประมง (ร้อยละ 62.1) เห็นว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพอื่นๆ ทำให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาให้ความรู้ หรือเข้ามาส่งเสริมจึงทำให้มีการพัฒนาความรู้ในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้น ทำให้ชาวประมงมีความรู้ความสามารถที่เป็นประโยชน์และสามารถนำไปใช้เพื่อการปรับเปลี่ยนอาชีพไปทำอาชีพอื่นๆ ได้นอกจากการทำประมงเพียงอย่างเดียว จึงมีโอกาสนำให้มีรายได้เสริมนอกจากรายได้จากการประมง

5.4 ด้านการเงิน

ชาวประมงครึ่งหนึ่ง เห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายสัตว์น้ำ เนื่องมาจากสัตว์น้ำที่จับได้ส่วนใหญ่มีราคาสูง และทำให้ชาวประมงมีโอกาสนำไปใช้ในการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จึงทำให้ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจ้างงานในด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการที่ลูกหลานมีโอกาสดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากขึ้น จึงทำให้มีงานทำและมีรายได้

ผลการศึกษาความคิดเห็นของชาวประมงที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวสอดคล้องกับการศึกษาของ แสงเทียน (2549) ซึ่งพบว่าทรัพยากรธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่แย่ลง เนื่องจากป่าชายเลนถูกทำลาย การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว และสามารถขายผลผลิตสัตว์น้ำได้ราคาที่เพิ่มมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมและการลดลงของจำนวนวันทำการประมงของชาวประมง มีผลทำให้ปริมาณผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้ในรอบปีลดลง ซึ่งมีผลต่ออุปทานของผลผลิตสัตว์น้ำที่ลดลง และจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้มีความต้องการ หรืออุปสงค์ของผลผลิตสัตว์น้ำที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว และอาจก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของราคาสัตว์น้ำที่เป็นที่ต้องการของตลาด จากการศึกษา พบว่าผลผลิตสัตว์น้ำที่จับได้จากการทำประมงของชาวประมงบนเกาะช้าง มีชนิดหลักๆ ได้แก่ กุ้ง ปู หมึก ปลา และหอย และจากการลดลงของจำนวนวันทำการประมงของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ เครื่องมือประมงอวนรุนเคย ไซหมึก และลอบปู ซึ่งได้ทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำที่ได้จากการทำประมงของเครื่องมือดังกล่าวได้ลดลงไป แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีเครื่องมือประมงที่จับสัตว์น้ำได้ชนิดเดียวกันคือ ลอบหมึก และลอบปู ที่ยังมีการทำประมงและสามารถจับสัตว์น้ำชนิดดังกล่าวทดแทนกันได้

จากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาตามผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด ในเรื่องของการพัฒนาการท่องเที่ยวเกาะช้าง โดยเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีการพัฒนาแบบยั่งยืน พร้อมทั้งการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น และจากนโยบายข้างต้น สอดคล้องกับการมีศักยภาพที่เหมาะสมของเกาะช้าง ในการรองรับนโยบายดังกล่าว ดังนั้นชาวประมงซึ่งเป็นบุคคลในพื้นที่จึงถือว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานกับภาครัฐและภาคเอกชน โดยพบว่า แผนการพัฒนาดังกล่าวมีการเชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของชาวประมง ซึ่งการพัฒนาได้เอื้อประโยชน์ต่อชาวประมงในหลายๆ ด้าน และชาวประมงส่วนหนึ่งได้ให้ความสนใจและได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนของการพัฒนาดังกล่าว ชาวประมงมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงไป อย่างไรก็ตามพบว่ายังอยู่ในวงจำกัดเนื่องมาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ความพร้อมในเรื่องของเงินทุน แหล่งที่อยู่อาศัย ความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้นเพื่อความสำเร็จของนโยบายในทุกๆ ด้าน และการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน โดยที่ประชาชนจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทำให้เกิดการพัฒนานุเคราะห์สู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ผู้ส่วนเกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริม การจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และจัดหาแหล่งเงินทุน เพื่อส่งเสริมให้ชาวประมงมีการประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดการผูกขาดน้อยที่สุด และควรส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาในระดับสูง เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนาต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

1. ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมง จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว พบว่า ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือชาวประมงที่ทำประมงด้วยเครื่องมือ รุนเคย ไคหมึก และลอบปู มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงไปจากเดิม
2. ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงจำนวนเวลาทำการประมง จากที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยว มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจำนวนวันในการทำประมงลดลง โดยชาวประมงที่ทำประมงด้วยเครื่องมือ อวนรุนเคย ไคหมึก และลอบปู ที่มีการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีจำนวนวันทำการประมงลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) จาก 20-28 วันต่อเดือน เป็น 10-15 วันต่อเดือน
3. เมื่อพิจารณารายได้ของชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว จากชาวประมงที่ใช้เครื่องมือทำประมง อวนรุนเคย ไคหมึก และลอบปู ซึ่งเป็นชาวประมงที่มีการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้ชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีรายได้จากการทำประมงที่ลดลง แต่ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องมาจากการให้บริการท่องเที่ยว โดยชาวประมงที่ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีรายได้รวมที่เพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้จากการทำประมงเพียงอย่างเดียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$)
4. ชาวประมงเห็นว่าจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่น สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงไป การปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค การรวมกลุ่มกันในชุมชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น จากการขายสัตว์น้ำ และจากการจ้างงานในด้านการท่องเที่ยว โดยรวมแล้วชาวประมงเห็นว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวสร้างความพึงพอใจให้กับพวกเขาเป็นส่วนใหญ่ รวมถึงทำให้ความเป็นอยู่และสภาพสังคมของชาวประมงดีขึ้น และชาวประมงมีโอกาสนในการประกอบเสริม โดยการให้บริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงของชาวประมง ที่มีผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะการประกอบอาชีพประมง และจำนวนวันทำการประมง ผลผลิตสัตว์น้ำ และรายได้เท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของชาวประมงในการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว การพัฒนาศักยภาพ และความยั่งยืนของการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชาวประมง

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. **ผังแม่บทพัฒนาพื้นที่เฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวเกาะช้าง จังหวัดตราด.**

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546. **สถิติจำนวนนักท่องเที่ยว.** แหล่งที่มา: <http://www.tat.com>, 28 กันยายน 2550.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2549. **แผนที่เกาะช้าง จังหวัดตราด.** แหล่งที่มา: <http://www.trekkingthai.com/board>, 7 กุมภาพันธ์ 2549.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2549. **โครงการศึกษาแผนแม่บทในการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

จันทร์ สิริสมวงศ์, ศินสนีย์ หวังวรลักษณ์ และ แสงเทียน อัจจิมากร. 2550. **ความคิดเห็นของชาวประมงพื้นบ้านต่อการจัดการประมงภายใต้วิกฤตการณ์น้ำมัน: กรณีศึกษาชุมชนประมงจังหวัดสงขลาและจังหวัดพังงา, น. 382-388. ใน รายงานการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 (สาขาการประมง) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.**

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549).**

พิมลพรรณ ลาภยงยศ. 2541. **การกระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น: กรณีศึกษาเกาะช้าง ถึงอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. อ้างถึง ถึงอำเภอเกาะช้าง. 2538. **รายงานสรุปถึงอำเภอเกาะช้าง ปี พ.ศ. 2538.** ตราด: ตราดการพิมพ์.

พงศ์พัฒน์ บุญช่วงศ์และอำพร เลาวพงษ์. 2531. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการทำ
การประมงสัตว์น้ำหน้าดินและปลาผิวน้ำของไทย. เอกสารเศรษฐกิจการประมงเลขที่
1/2531. งานวิจัยสังคมศาสตร์การประมงแห่งเอเชีย: ประเทศไทย ฝ่ายวิจัยเศรษฐกิจการ
ประมง กองนโยบายและแผนงานประมง กรมประมง.

วุฒิชชาติ และคณะ. 2548. การพัฒนาศักยภาพ ความเข้มแข็ง ความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศและการประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ด้านที่พักแรมแบบ
โฮมสเตย์ กรณีศึกษาเกาะช้าง จังหวัดตราด. สำนักคณะกรรมการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ.

ศันสนีย์ หวังวรดิษฐ์, จันทรา ศรีสมวงศ์และ แสงเทียน อัจจิมากร 2550. ผลกระทบจาก
วิกฤตน้ำมันต่อการทำประมงพื้นบ้าน : กรณีศึกษาจังหวัดพังงา, น. 650-657. ใน รายงาน
การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 45 (สาขาการประมง)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สไบทิพย์ ทรัพย์พจน์. 2548. การเปลี่ยนแปลงการลงแรงการทำประมงจากกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ : กรณีศึกษา เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สมพร อิศวิลานนท์ และ เรืองไร โตกฤษณะ. 2537. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม. คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

แสงเทียน อัจจิมากร, ศันสนีย์ หวังวรดิษฐ์ และ จันทรา ศรีสมวงศ์. 2549. ชุมชนประมง
เกาะช้าง: ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว, น. 494-500. ใน รายงานการประชุม
ทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 44 (สาขาการประมง)
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สมชาย เตชะพรหมพันธุ์. 2546. การรักษาเอกลักษณ์และสร้างภูมิทัศน์ด้านทิวทัศน์ให้ชุมชนเกาะช้างเพื่อ
รองรับการเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว. คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

สำนักงานประมง จังหวัดตราด. 2546. บัญชีรายชื่อผู้ขอขึ้นทะเบียนเรือ ปี 2546.

หัตถชัย บุญเนื่อง. 2546. คู่มือท่องเที่ยวเกาะช้าง. บริษัท สำนักพิมพ์น้ำฝน จำกัด. กรุงเทพฯ.

อุทุมพร จามรมาน. 2537. การทำวิจัยเชิงสำรวจ (Conducting a Survey Research). กรุงเทพฯ.

FAO. 1997. **Fisheries management. FAO Technical Guidelines for Responsible Fisheries,**
No. 4.

ภาคผนวก

ภาพนก ก
ภาพประกอบการทำวิจัย

ภาพผนวกที่ ก1 เรือประมงอวนรุนเคยปรับเปลี่ยนเป็นเรือนำเที่ยวสลับกับการทำประมง

ภาพผนวกที่ ก2 เรือประมงไคหมัก

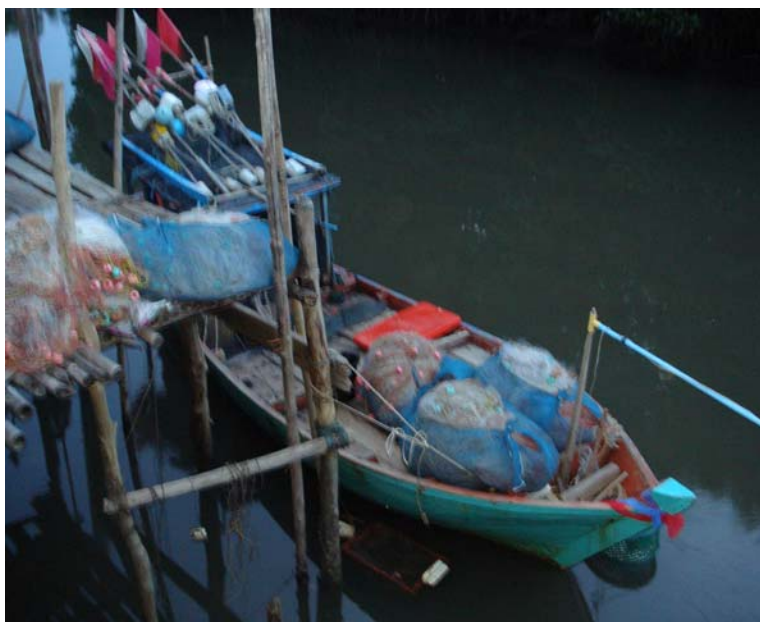
ภาพผนวกที่ ก3 เรือและเครื่องมือทำประมงลอบปู

ภาพผนวกที่ ก4 เครื่องมือประมงอวนลอยปลา

ภาพผนวกที่ ก5 เรือและเครื่องมือประมงอวนลอยปู

ภาพผนวกที่ ก6 เรือและเครื่องมือประมงอวนลอยกุ้ง

ภาพผนวกที่ ก7 เครื่องมือประมงลอบปลา

ภาพผนวกที่ ก8 เรือและเครื่องมือประมงลอบหมึก

ภาพผนวกที่ ก9 เรือประมงเบ็ดลาก

ภาพผนวกที่ ก10 ผลผลิตสัตว์น้ำ (กุ้ง)

ภาพผนวกที่ ก11 ผลผลิตสัตว์น้ำ (ปู)

ภาพผนวกที่ ก12 เรือประมงที่ปรับเปลี่ยนเป็นเรือรับนักท่องเที่ยว

ภาพผนวกที่ ก13 ที่พักแรมแบบโฮมสเตย์

ภาพผนวกที่ ก14 การสัมภาษณ์ชาวประมง

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการทำประมงที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว: กรณีศึกษา อำเภอเกาะช้าง
จังหวัดตราด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ – สกุล.....
บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด
2. เพศ
() 1. ชาย () 2. หญิง
3. อายุ..... ปี
4. ศาสนา
() 1. พุทธ () 2. คริสต์ () 3. อิสลาม
5. สถานภาพสมรส
() 1. โสด () 2. สมรส () 3. หม้าย/หย่าร้าง
6. สถานภาพในครัวเรือน
() 1. หัวหน้าครอบครัว () 2. ภรรยา/บุตร () 3. ลูก/ผู้อาศัย
7. ระดับการศึกษา
() 1. ไม่ได้รับการศึกษา () 2. ประถมศึกษา () 3. มัธยมศึกษา
() 4. อนุปริญญา/ปวส. () 5. ปริญญาตรี () 6. สูงกว่าปริญญาตรี
8. อาชีพ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
() 1. ประมง () 2. เกษตรกรรม () 3. บริการท่องเที่ยว/เรือนแรม
() 4. ค้าขาย/ร้านอาหาร () 5. รับจ้าง () 6. อื่น ๆ.....
9. อาชีพที่เป็นแหล่งรายได้หลัก
() 1. ประมง () 2. เกษตรกรรม () 3. บริการท่องเที่ยว/เรือนแรม
() 4. ค้าขาย/ร้านอาหาร () 5. รับจ้าง () 6. อื่น ๆ.....
10. รายได้เฉลี่ย.....บาท/เดือน
11. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน ชาย.....คน หญิง.....คน
12. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ประกอบอาชีพประมง.....คน
13. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพประมง.....ปี
14. ปัจจุบันท่านมีหนี้สินหรือไม่
() 1. ไม่มีหนี้สิน () 2. มีหนี้สิน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกิจกรรมการทำประมงและจำนวนวันทำการประมง

1. เครื่องมือประมงและเดือนที่ทำประมง (ระบุจำนวนวัน)

ชนิดเครื่องมือ	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. รุนเคย ก่อน หลัง												
2. ไคหมีก ก่อน หลัง												
3. อวน ก่อน ลอยปลา หลัง												
4. อวน ก่อน ลอยปู หลัง												
5. อวน ก่อน ลอยกุ้ง หลัง												
6. ลอยปลา ก่อน หลัง												
7. ลอยปู ก่อน (พับได้/ทั่วไป) หลัง												
8. ลอยหมีกก่อน (พับได้/ทั่วไป) หลัง												
9. อื่น ๆ ... ก่อน หลัง												

ก่อน หมายถึง ก่อนปี พ.ศ. 2547 หรือก่อนที่จะมีการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2546

หลัง หมายถึง หลังจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือดั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นข้อมูลในปี พ.ศ. 2550

2. ลักษณะการทำประมง

ก่อน

2.1 เวลาที่ออกทำประมง..... เริ่มวางเครื่องมือเวลา.....

เก็บเครื่องมือเวลา.....

2.2 จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการทำประมงต่อวัน..... ชั่วโมง

หลัง

2.1 เวลาที่ออกทำประมง..... เริ่มวางเครื่องมือเวลา.....

เก็บเครื่องมือเวลา.....

2.2 จำนวนชั่วโมงที่ใช้ในการทำประมงต่อวัน..... ชั่วโมง

3. แหล่งทำการประมง

ก่อน

บริเวณ..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม. บริเวณ

..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม.

บริเวณ..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม. บริเวณ

..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม.

หลัง

บริเวณ..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม. บริเวณ

..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม.

บริเวณ..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม. บริเวณ

..... ระยะห่างจากฝั่ง..... ม. หรือเวลาที่ใช้เดินทาง..... นาที/ชม.

5. ชนิดและปริมาณสัตว์น้ำที่ได้

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
1. รุนเคย	1. เคย ก่อน						
	หลัง						
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	4. ปลา						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
2. ไคหมึก	1. ปลา	ก่อน 1					
			2.....				.
		หลัง 1.....					
			2.....				
	2. กุ้ง	ก่อน 1.....					
			2.....				
		หลัง 1.....					
			2.....				
	3. หมึก	ก่อน 1.....					
			2.....		.		
		หลัง 1.....					
			2.....				
	4. ปู	ก่อน 1.....					
			2.....				
		หลัง 1.....					
			2.....	.			
	5. อื่น ๆ	ก่อน 1.....					
			2.....	.			
		หลัง 1.....					
			2.....	.			

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
3.อวนลอยปลา	1. ปลา						
	ก่อน 1						
	2.....						.
	หลัง 1.....						
	2.....						
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....	...					
	หลัง 1.....						
	2.....	...					
	4. ปลา						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
4. อวนลอยปู	1. ปลา						
	ก่อน 1						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	4. ปู						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
5. อวนลอยกุ้ง	1. ปลา						
		ก่อน 1					
		2.....					
		หลัง 1.....					
	2. กุ้ง	2.....					
		ก่อน 1.....					
		2.....					
		หลัง 1.....					
	3. หมึก	2.....					
		ก่อน 1.....					
		2.....					
		หลัง 1.....					
	4. ปู	2.....					
		ก่อน 1.....					
		2.....					
		หลัง 1.....					
	5. อื่น ๆ	2.....					
		ก่อน 1.....					
		2.....					
		หลัง 1.....					
		2.....					
		ก่อน 1.....					
		2.....					
		หลัง 1.....					

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
6. ลอบปลา	1. ปลา						
	ก่อน 1						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	4. ปู						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
7. ลอบปู	1. ปลา						
	ก่อน 1						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
							
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	4. ปู						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
							
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
							

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
8.. ลอบหมึก	1. ปลา						
	ก่อน 1						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	4. ปู						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						

ชนิดเครื่องมือ	ชนิดสัตว์น้ำ	ปริมาณสัตว์น้ำ (กิโลกรัมต่อวัน)			ราคา (บาทต่อกิโลกรัม)		
		สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ต่ำสุด
9. อื่น ๆ	1. ปลา						
	ก่อน 1						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	2. กุ้ง						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	3. หมึก						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	4. ปู						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						
	5. อื่น ๆ						
	ก่อน 1.....						
	2.....						
	หลัง 1.....						
	2.....						

ส่วนที่ 3 โครงสร้างต้นทุนการทำประมง

1. ต้นทุนคงที่

1.1 เรือ

ความยาว (เมตร)	จำนวน (ลำ)	ราคา (บาท)	อายุการใช้งาน (ปี)

1.2 เครื่องยนต์

กำลัง (แรงม้า)	จำนวน (เครื่อง)	ราคา (บาท)	อายุการใช้งาน (ปี)

เปรียบเทียบต้นทุนการทำประมงเพื่อการซื้อเรือ และเครื่องยนต์ ระหว่างช่วงเวลาก่อนมีการพัฒนาการ
ท่องเที่ยว และในปัจจุบัน ในเรื่องของจำนวน ราคาที่ใช่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่.....

ก่อน - จำนวน..... หลัง - จำนวน.....
- ราคา..... - ราคา.....

2. ต้นทุนผันแปร

2.1 ค่าอุปกรณ์

ชนิด	ปริมาณ (หน่วย)	ราคา (บาทต่อหน่วย)	มูลค่า (บาท)	อายุการใช้งาน (ปี)
- เนื้อวน				
- เชือก				
- ตะกั่ว				
- พู่				
- ตะกร้า/ถังใส่ปลา				
อื่นๆ				

เปรียบเทียบต้นทุนการทำประมงค่าอุปกรณ์ ระหว่างช่วงเวลาก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว และในปัจจุบัน ใน
เรื่องของปริมาณ ราคาที่ใช่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่.....

ก่อน - ปริมาณ..... หลัง - ปริมาณ.....
- ราคา..... - ราคา.....

2.2 ค่าดำเนินการ

รายการ	ปริมาณ (หน่วยต่อวัน)	ราคา (บาทต่อหน่วย)	มูลค่า (บาทต่อวัน)
- ค่าน้ำมัน			
- ค่าแรงงาน(จ้าง)			
- ค่าอาหาร			
- ค่าน้ำแข็ง			
- ค่าสื้อหุ้ย เช่น บุหรี่			
- อื่น ๆ			
.....			

เปรียบเทียบต้นทุนการทำประมงค่าดำเนินการ ระหว่างช่วงเวลาก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว และในปัจจุบัน ในเรื่องของปริมาณ ราคาที่ใช้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่.....

ก่อน - ปริมาณ..... หลัง - ปริมาณ.....
 - ราคา..... - ราคา.....

2.3 ค่าซ่อมอุปกรณ์

รายการ	ค่าซ่อม (บาทต่อครั้ง)	จำนวนครั้ง (เฉลี่ยครั้งต่อปี)
1. ค่าซ่อม		
- เรือ		
- เครื่องยนต์		
2.ค่าซ่อมอุปกรณ์		
- เนื้อวน		
- เชือก		
- ตะกั่ว		
- ฟัน		
- อื่น ๆ		

เปรียบเทียบต้นทุนการทำประมงค่าซ่อมอุปกรณ์ ระหว่างช่วงเวลาก่อนมีการพัฒนาการท่องเที่ยว และในปัจจุบัน ในเรื่องของปริมาณ ราคาที่ใช้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่.....

ก่อน - ปริมาณ..... หลัง - ปริมาณ.....
 - ราคา..... - ราคา.....

ส่วนที่ 4 กิจกรรมการบริการท่องเที่ยว ต้นทุนและผลตอบแทนจากการบริการท่องเที่ยว

1. ประเภทกิจกรรมช่วงเวลาของการบริการท่องเที่ยว

กิจกรรม	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1.เรือรับนักท่องเที่ยว/ดำน้ำ												
2.เรือนำชม												
3.ร้านอาหาร												
4.อื่น ๆ												

2. ต้นทุนในการบริการท่องเที่ยว

2.1 ต้นทุนคงที่

เป็นต้นทุนที่ใช้ในการลงทุนเพื่อซื้ออุปกรณ์ในการให้บริการท่องเที่ยว เช่น การซื้อเรือ การปรับปรุงบ้านเพื่อทำเรือนำชม เป็นต้น

ประกอบด้วย 1.มูลค่าบาท อายุการใช้งาน.....ปี

2.....มูลค่า.....บาท อายุการใช้งาน.....ปี

3.....มูลค่า.....บาท อายุการใช้งาน.....ปี

4.....มูลค่า.....บาท อายุการใช้งาน.....ปี

2.2 ต้นทุนดำเนินการ

รายการ	ปริมาณ (หน่วย)	ราคา (บาทต่อหน่วย)	มูลค่า (บาท)
- ค่าน้ำมัน*			
- ค่าน้ำมันเครื่อง*			
- ค่าแรงงาน(จ้าง)*			
- ค่าแก๊ส*			
- ค่าอาหาร/น้ำดื่ม*			
- ค่าไฟฟ้า*			
- ค่าน้ำประปา*			
- อื่น ๆ *เช่น บุหรี่			
.....			

หมายเหตุ* ระบุว่ามูลค่าที่ได้มีการคิดเป็นต่อวันหรือต่อเดือน

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นของชาวประมงต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
1.1 การใช้ทรัพยากรมีกฎหมายที่เข้มงวดมากขึ้น					
1.2 การได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเสีย					
1.3 ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น					
1.4 ทำให้ปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้ลดลง					
1.5 ทำให้ปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้เท่าเดิม					
1.6 ทำให้ปริมาณของสัตว์น้ำที่จับได้เพิ่มขึ้น					
1.7 ทำให้ชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้ลดลง					
1.8 ทำให้ชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้เท่าเดิม					
1.9 ทำให้ชนิดของสัตว์น้ำที่จับได้เพิ่มขึ้น					
1.10 ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของปะการังลดลง					
1.11 ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของปะการังเท่าเดิม					
1.12 ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของปะการังเพิ่มขึ้น					
2. ด้านกายภาพ					
2.1 การได้รับการพัฒนาและซ่อมแซมถนน					
2.2 การได้รับการพัฒนาระบบน้ำประปา					
2.3 การได้รับการพัฒนาระบบไฟฟ้า					
2.4 การได้รับการพัฒนาที่ทิ้งขยะให้มีการจัดการที่ดี					
2.5 การได้รับการพัฒนาห้องน้ำให้ถูกสุขลักษณะ					
3. ด้านสังคม					
3.1 ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันในชุมชน					
3.2 ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันในชุมชน					
3.3 ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันระหว่างชุมชน					
3.4 ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันระหว่างชุมชน					
3.5 การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน					

ความคิดเห็นต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
3.6 ชุมชนมีความปลอดภัยและความมั่นคง					
3.7 การสร้างสถานะทางสังคมและสร้างบทบาท สำคัญให้กับท่านภายในชุมชน					
3.8 การสร้างโอกาสในการเข้าถึงการบริการด้าน การศึกษาหรือสาธารณสุข					
3.9 การได้เรียนรู้และมีทักษะความสามารถเพิ่มมาก ขึ้น					
3.10 ทำให้การประกอบอาชีพประมงถูกเอาเปรียบ หรือได้รับความเดือดร้อน					
3.11 ทำให้การประกอบอาชีพประมงมีความ สะดวกสบายมากขึ้น					
3.12 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ไป ในทางที่ดีขึ้น					
3.13 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนอาชีพไปทำอาชีพอื่นๆ ได้ นอกจากการทำประมง					
3.14 การย้ายเข้ามาของคนภายนอกเพิ่มมากขึ้น					
4. ด้านการเงิน					
4.1 รายได้ที่ได้จากการขายสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น					
4.2 มีรายได้ที่ได้จากการจ้างงานในด้านการท่องเที่ยว					

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นางสาวณิชาพัชร ทรัพย์บริบูรณ์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	20 พฤศจิกายน 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดชัยนาท
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี สาขาการประมง มหาวิทยาลัยนเรศวร
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	-
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	-
ผลงานดีเด่นและรางวัลทางวิชาการ	-
ทุนการศึกษาที่ได้รับ	-